

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

**KATEDRA SLAVISTIKY
SEKCE POLONISTIKY**

Gramatika z hlediska výuky polštiny jako cizího jazyka

Grammar from the Perspective of Teaching Polish as a Foreign Language

Gramatyka z perspektywy nauczania języka polskiego jako obcego

VYPRACOVALA: Bc. Simona Špalková

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Marcin Wągiel

OLOMOUC 2015

Oświadczam, że niniejszą pracę napisałam samodzielnie w oparciu o różne źródła naukowe, których wykorzystanie zostało przytoczone w mojej pracy.

W Ołomuńcu dnia 12 kwietnia 2015

.....

podpis

Składam serdeczne podziękowania panu mgr Marcinowi Wąglowi za wszechstronną pomoc, cenne uwagi i sugestie oraz poświęcony mi czas w opracowaniu niniejszej pracy.

.....

podpis

Spis treści:

Wstęp.....	6
1 Język obcy.....	7
1.1 Co to znaczy znać język obcy	7
1.2 Sprawności języka obcego	7
1.3 Umiejętności kompetentnego użytkownika	7
1.4 Poziomy biegłości językowej	8
2 Metody nauczania języka obcego.....	10
2.1 Co to jest metoda nauczania	10
2.2 Metody konwencjonalne.....	10
2.2.1 Metoda bezpośrednia	10
2.2.2 Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa.....	11
2.2.3 Metoda audiolingwalna	11
2.2.4 Metoda kognitywna	12
2.3 Metody niekonwencjonalne	12
2.3.1 Metoda reagowania całym ciałem (TPR)	13
2.3.2 Metoda The Silent Way	13
2.3.3 Metoda Counselling Language Learning (CLL).....	14
2.3.4 Metoda naturalna	14
2.3.5 Sugestopedia	15
3 Tok zajęć gramatycznych i kwestie z nimi związane	16
3.1 Prezentacja nowego materiału	16
3.2 Techniki automatyzujące	17
3.2.1 Technika imitacji.....	17
3.2.2 Substytucja	18
3.2.2.1 Przykład substytucji pojedynczej	18
3.2.2.2 Przykład substytucji podwójnej.....	18
3.2.2.3 Przykład substytucji złożonej.....	18
3.2.3 Techniki transformacyjne	19
3.2.3.1 Transformacje morfologiczne	19
3.2.3.2 Transformacje słotwórcze	19
3.2.3.3 Transformacje składniowe	19
3.3 Ćwiczenia symulujące komunikację	20

3.3.1 Ćwiczenia fatyczne.....	20
3.3.2 Ćwiczenia z zarysowanym kontekstem	21
3.3.3 Ćwiczenia sytuacyjne	21
3.3.4 Ćwiczenia typu „przeczytaj i przekaz informację”	22
3.3.5 Ćwiczenia transformacyjno-komunikacyjne.....	22
4 Polsko- czeski słownik walencji czasowników	24
4.1 Co to jest walencja	24
4.2 Wprowadzenie do polsko-czeskiego słownika walencji czasowników	25
4.3 Polsko-czeski słownik walencji czasowników	28
5 Ćwiczenia gramatyczne.....	61
6 Zakończenie	77
7 Resume	78
8 Bibliografia	79

Wstęp

Gdy uczymy się jakichkolwiek języków obcych, ważną rolę odgrywa niewątpliwie nauczanie gramatyki, gdyż umożliwia ona budowanie nieskończenie wielu poprawnych zdań. Opanowanie gramatyki daje uczniom możliwość poprawnego porozumiewania się zarówno na piśmie, jak i w mowie.

Niniejsza praca została podzielona na trzy części. Pierwsza część to część teoretyczna, w której szczegółowo opisano ogólne informacje dotyczące języka obcego (sprawności języka obcego, umiejętności kompetentnych użytkowników oraz poziomy biegłości językowej), następnie zwrócono uwagę na metody nauczania języków obcych (zostały opisane metody konwencjonalne i niekonwencjonalne). Pod koniec części teoretycznej opisano także tok zajęć gramatycznych.

Druga część niniejszej pracy to polsko-czeski słownik walencji czasowników. Słownik obejmuje sto cztery czasowniki polskie, które następnie tłumaczono na język czeski. Słownik składa się z czasowników, które mają odmienną rekcję w języku polskim i czeskim. Uporządkowano je alfabetycznie, przy czym językiem wiodącym, według którego dokonano uporządkowania, jest język polski. Przy każdym czasowniku znajduje się jego definicja leksykalna, przykład zdania oraz analiza walencyjna, której dokonano na podstawie *Słownika syntaktyczno-generatywnego czasowników polskich* (Polański 1980).

Trzecia część pracy została poświęcona ćwiczeniom gramatycznym specjalizującym się właśnie w rekcji czasowników polskich i czeskich. Łącznie stworzono czternaście ćwiczeń. Wśród nich znajdują się na przykład ćwiczenia tłumaczeniowe, uzupełnianki i inne.

1 Język obcy

1.1 Co to znaczy znać język obcy

Co to znaczy znać język obcy? Odpowiedź na to pytanie jest niezbędna wtedy, gdy ktoś decyduje się na naukę jakiegokolwiek języka obcego i jego celem jest opanowanie języka na najwyższym możliwym poziomie. Wtedy najlepiej jest się przyjrzeć tzw. native speakerom, czyli rodzimym użytkownikom danego języka, dla których jest to język ojczysty.

Kompetentnego użytkownika charakteryzują zatem dwie podstawowe kompetencje: pierwsza to **kompetencja komunikacyjna**, na podstawie której użytkownik umie zdobyć i przekazać poprawne informacje na piśmie i w mowie. Rozumie także nieskończenie wiele zdań, nawet takich, których nigdy w życiu nie słyszał. Druga kompetencja to **kompetencja lingwistyczna**, dzięki której użytkownik umie zbudować nieskończenie wiele zdań, włączając w to takie, których nigdy nie wypowiedział (Komorowska 2005:10).

1.2 Sprawności języka obcego

Użytkownik języka obcego staje się kompetentny wtedy, gdy zna i opanuje cztery podstawowe sprawności językowe, z których dwie to **sprawności receptywne**, zawierające rozumienie ze słuchu i czytanie ze zrozumieniem a dwie kolejne to **sprawności produktywne** czyli mówienie i pisanie (Komorowska 1993: 14).

1.3 Umiejętności kompetentnego użytkownika

Umiejętnościami kompetentnego użytkownika rozumie się przede wszystkim to, że użytkownik ten zna sprawności językowe, a więc: umie rozpoznawać dźwięki danego języka a następnie je produkować, jest biegły w rozróżnianiu akcentu zdaniowego i wyrazowego, samodzielnie używa różnych rodzajów akcentu, odróżnia wzorce rytmiczne i intonacyjne i rozumie ich znaczenia, umie samodzielnie wytwarzać wzorce rytmiczne, intonacyjne a także umie nadawać za ich pomocą właściwe znaczenia swoim wypowiedziom. Ponadto rozumie wyrazy składające się na leksykon danego języka obcego oraz aktywnie używa tych wyrazów, zna reguły gramatyczne, to znaczy, że umie budować zdania w danym języku, umie nawiązać i prowadzić rozmowę a także umie

różnicować swoje wypowiedzi tak, aby były odpowiednie w danej sytuacji (Komorowska 1993: 14-15).

Według Komorowskiej więc znać język obcy to „posiadać kompetencję lingwistyczną i kompetencję komunikacyjną oraz umieć dawać im wyraz w skutecznym porozumiewaniu się w toku interakcji z innymi ludźmi posługując się czterema podstawowymi sprawnościami językowymi” (Komorowska 1993: 14).

1.4 Poziomy biegłości językowej

Podręcznik *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych* opracowany przez Iwonę Janowską przytacza następującą tabelę nauczania języka polskiego według standardów międzynarodowych. Opis znajdujący się przy poszczególnych poziomach charakteryzuje ESOKJ (Europejski System Opisu Kształcenia Językowego) (Janowska: 2011).

Poziom elementarny A1

Osoba władająca językiem na tym poziomie, umie układać proste, nieskomplikowane zdania i wypowiedzi służące zaspokajaniu konkretnych potrzeb życia codziennego. Umie przedstawić siebie i innych. Zazwyczaj chodzi o tematy związane z życiem prywatnym, miejscem zamieszkania. Umie prowadzić rozmowę, ale tylko pod warunkiem, że rozmówca mówi z nią bardzo wolno i wyraźnie.

Poziom wstępny A2

Użytkownik znający język na tym poziomie umie porozumiewać się w prostych sytuacjach komunikacyjnych na znane tematy. Najczęściej używa wyrażen dotyczących np. otoczenia, pracy, rodziny itp. Buduje proste, nieskomplikowane zdania wiążące się z najważniejszymi potrzebami.

Poziom progowy B1

Osoba, która posługuje się językiem obcym na tym poziomie, rozumie główne wątki przekazu w jasnych, standardowych wypowiedziach. Zazwyczaj chodzi o sprawy i zdarzenia typowe dla pracy, czasu wolnego, szkoły itp. Umie układać proste, ale spójne wypowiedzi zarówno ustne, jak i pisemne. Również potrafi opisać różne doświadczenia oraz wydarzenia, plany, marzenia projekty itp.

Poziom średni ogólny B2

Osoba mówiąca i pisząca na tym poziomie rozumie główne wątki w złożonych tekstach dotyczące tematyki konkretnej i abstrakcyjnej. Rozumie także dyskusje z użyciem języka specjalistycznego. Porozumiewa się spontanicznie i płynnie z rodzimym użytkownikiem. Umie sformułować jasne i bardziej szczegółowe wypowiedzi zarówno ustne, jak i pisemne, które dotyczą różnych tematów. Użytkownik umie także wyrazić swoje stanowisko w dyskusji.

Poziom efektywnej biegłości użytkowej C1

Użytkownik języka na tym poziomie rozumie wątki przekazu zawartego w szczegółowych, obszernych tekstach. Umie posługiwać się językiem specjalistycznym. Mówi płynnie, szybko. Formułuje dobrze skonstruowane, przejrzyste, szczegółowe wypowiedzi ustne i pisane, które dotyczą szerokiego zakresu tematów. Posługuje się także formułami gramatycznymi i język ma opanowany bardzo dobrze.

Poziom zaawansowany C2

Osoba na tym poziomie rozumie wszystko, co czyta lub słyszy. Odtwarza i buduje zdania precyzyjne. Umie relacjonować informacje z różnych źródeł. Wyraża swoje myśli płynnie i spontanicznie na poziomie rodzimego użytkownika.

2 Metody nauczania języka obcego

2.1 Co to jest metoda nauczania

Wincenty Okoń przytacza w swoim podręczniku *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej* następującą definicję metody kształcenia: „Metoda kształcenia jest to wypróbowany i systematycznie stosowany układ czynności nauczycieli i uczniów, realizowanych świadomie w celu spowodowania założonych zmian w osobowości uczniów” (Okoń 1998: 246).

2.2 Metody konwencjonalne

Metody konwencjonalne zalicza się do metod tradycyjnych. Często bywają one stosowane systematycznie w praktyce nauczania. Do metod konwencjonalnych należą więc: metoda bezpośrednia, metoda gramatyczno-tłumaczeniowa, metoda audiolingwalna i metoda kognitywna. Poniżej znajduje się ich bardziej szczegółowy opis (Komorowska 2005:25).

2.2.1 Metoda bezpośrednia

Metodę bezpośrednią zalicza się do metod nauczania najwcześniejszych, którą wykorzystywano już w starożytnym Rzymie od czasów greckich nauczycieli-niewolników. Polega ona na rozmowie w trakcie przebywania ze sobą nauczyciela i ucznia. Celem takiej nauki jest przede wszystkim opanowanie umiejętności prowadzenia rozmowy. Z powodu tego bywa niekiedy nazywana **metodą konwersacyjną**.

Jeden ze sposobów jak nauczyć ucznia języka obcego, to włączenie go do uczestnictwa w naturalnych konwersacjach toczących się w języku obcym. Inną drogą do osiągnięcia tej umiejętności może być też przebywanie z rodzimym użytkownikiem - nauczycielem lub wyjazd na naukę do kraju tego języka. Przy stosowaniu takiej metody nie można mówić o nauce gramatyki, słownictwa czy wymowy, ponieważ nauczyciel podczas rozmowy używa naturalnych zdań w naturalnym tempie i naturalnej sytuacji i jedyną pomocą w zrozumieniu jego wypowiedzi staje się kontekst i sytuacja, w której rozgrywa się rozmowa.

Metoda ta bazuje na przekonaniu ważnej roli żywego języka. Używana jest do dziś w szkołach, które opierają nauczanie języka obcego na pracy tzw. native

speakerów, a także w szkołach językowych funkcjonujących w kraju języka docelowego (Komorowska 2005: 25-26).

2.2.2 Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa

Zadaniem metody gramatyczno-tłumaczeniowej jest opanowanie przez ucznia systemu gramatycznego i słownictwa języka obcego, które ułatwia samodzielne rozumienie tekstów i czytanie. Według tej metody osiągnąć ten cel, należy czytać i tłumaczyć teksty z języka obcego na język ojczysty oraz komentować, objaśniać i analizować formy gramatyczne w nich występujące. Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa jest do dziś popularna wśród wielu nauczycieli, natomiast wiadomo, że jej procedury okazują się niedostateczne dla sprawnego przyswojenia żywego języka (Komorowska 2005: 26).

2.2.3 Metoda audiolingwalna

Początki metody audiolingwalnej sięgają czasów II wojny światowej jako próba opracowania najskuteczniejszego sposobu nauczania żołnierzy. Upowszechniła się na świecie jako pierwsza metoda nauczania języków obcych. Celem metody jest nauczenie czterech sprawności językowych. Należą do nich: słuchanie, czytanie, mówienie i pisanie. W tej metodzie trzeba znać trwałe związki pomiędzy bodźcem a reakcją, które wyrabia się mechanicznie przez wielokrotne zapamiętywanie, powtarzanie i utrwalanie materiału. Takie nauczanie może odbywać się następująco: nauczyciel prezentuje wzór zdania i częstokrotnie go powtarza, następnie powtarzają go uczniowie. Praca ta odbywa się zazwyczaj w laboratorium językowym. Dużą rolę w tej metodzie odgrywa uczenie się na pamięć i odgrywanie scenek dialogowych.

Metoda ta po raz pierwszy wprowadziła określenie planowania kursu językowego i tworzenia programu nauczania ukierunkowując go na opanowanie żywego słowa. W ramach metody audiolingwalnej stworzono także program technik sytuacyjnej prezentacji materiału językowego a także znaczący zasób technik ćwiczeniowych, jaki przejęły potem i inne metody nauczania (Komorowska 2005: 27-28).

2.2.4 Metoda kognitywna

Metoda kognitywna, nazywana także ulepszoną metodą gramatyczno-tłumaczeniową jest reakcją na rozczarowanie metodą audiolingwalną, którą opisano powyżej. Metoda ta nie zgadza się z tym, że język jest systemem nawyków, które należy ciągle powtarzać. Zaznacza, że język ma charakter twórczy, ponieważ rozumiemy i umiemy budować zdania wcześniej nie słyszane, nie zapamiętywane i nie powtarzane. Władanie językiem obcym jest więc innowacyjne a nie nawykowe. Zmysł opanowania języka jest zatem wrodzony. Metoda kognitywna przyznaje, że celem nauki języka obcego jest wykształcenie kompetencji językowej, która pozwala, za pomocą jednoznacznej, skończonej liczby zasad gramatycznych rozumieć i tworzyć w języku obcym nieskończenie wiele bezbłędnych zdań.

Według tej metody do osiągnięcia kompetencji językowych jest ważny przede wszystkim kontakt z językiem obcym w typowej sytuacji, której sens jest dla uczącego się zrozumiały. W metodzie tej uczeń układa sobie własne zasady tworzenia zdań i robi to za pomocą prób i błędów. W ciągu wielu udanych i nieudanych prób mówienia stopniowo zbliża się to normy językowej. Błąd jest tu więc traktowany jako zupełnie zgodna z normami cecha procesu uczenia się. Nie ma tutaj obawy, że błąd zostanie utrwalony. Raczej dominuje tutaj przekonanie, że kolejny kontakt z językiem obcym, czyli kontakt z bezbłędnymi formami doprowadzi do następnych już udanych prób mówienia. W przypadku, że pojawią się problemy, posłużą do pomocy objaśnienia oraz komentarze gramatyczne (Komorowska 2005: 28).

2.3 Metody niekonwencjonalne

Metody niekonwencjonalne obejmują następujących pięć metod: metodę reagowania całym ciałem, metodę The Silent Way, metodę Counselling Language Learning nazywaną w skrócie jako CLL, metodę naturalną oraz sugestopedię (Komorowska 2005: 29). Według podręcznika *Metodyki nauczania języków obcych* Hanny Komorowskiej najważniejszą cechą tych metod jest: „skupienie uwagi na osobie uczącego się i upomnienie się o jego prawa - o uwzględnienie jego poczucia bezpieczeństwa, stylu uczenia się, zainteresowań i preferencji. Metody te zwracają uwagę nie tylko na to, czego się uczymy, ale także na to, jak to robić” (Komorowska 2005: 29).

2.3.1 Metoda reagowania całym ciałem (TPR)

Metodę tę opracował w latach 70-tych w Stanach Zjednoczonych James Asher. Wychodzi ona z założenia, że kształceniu się i opanowaniu nowego materiału językowego sprzyjają dwa różne zachowania ucznia. Chodzi o ciche przysłuchiwanie się i ruch fizyczny wiążący się z tematem przekazu. Nauczanie zasadza się więc na prostych zadaniach zadawanych przez nauczyciela w języku obcym. Zadania bywają skonstruowane tak, że uczniowie mogą je wykonywać bez słów. Wspomaga to rozumieniu, natomiast ważny jest także już wspomniany ruch fizyczny i praca całym ciałem. Celem jest uruchomienie zarówno lewej półkuli mózgowej (odpowiedzialnej za język i mowę), jak i prawej półkuli (odpowiedzialnej za realizację ruchu fizycznego). Wpływa to korzystnie na cały mózg i zwiększa w ten sposób efektywność nauki. W tej metodzie nie używa się żadnych podręczników, nauczyciel operuje zestawami rekwizytów i za ich pomocą konstruuje pozaklasowe sytuacje, jakimi na przykład mogą być plaża lub sklep. Metodę tę wykorzystuje się zwłaszcza na początkowych etapach nauczania. Metoda całym ciałem odnosi duże sukcesy w kursach dla dzieci. Często używa się także np. w połowie lekcji, gdy uczniowie przestają się skupiać na materiale i należy im wtedy dostarczyć trochę relaksu i ruchu (Komorowska 2005: 29-30).

2.3.2 Metoda The Silent Way

Metodę The Silent Way początkowo opracował Caleba Gattegno. Metoda służyła do nauki matematyki i czytania w języku ojczystym. Czasem uzyskała popularność i zaczęto ją wykorzystywać właśnie w nauce języka obcego.

Podstawą metody jest cisza i skupienie się w formie medytacji. Nauczyciel zabiega o uwagę uczniów i zwiększenie ich koncentracji. Do nauki używa kolorowych pałeczek o różnej długości (chodzi o tzw. pałeczki Cuisenaire'a). Materiał językowy prezentuje w prostych wyrazach i zdaniach wypełnionych słownictwem. Stopniowo poszerza go aż do ośmiuset wyrazów. W metodzie nie wykorzystuje się podręczników. Oprócz pałeczek można posługiwać się tabliczkami fonetycznymi i leksykalnymi opartymi również na zależnościach kolorystycznych. Najefektywniej aplikuje się tę metodę na zajęciach z dorosłymi w pierwszym roku nauki (Komorowska 2005: 30).

2.3.3 Metoda Counselling Language Learning (CLL)

Założeniem metody jest to, że jakiegokolwiek posługiwanie się językiem i uczenie się go to rozwój międzyludzki, a więc grupowy. Metoda polega także na tym, że komunikacja wśród ludzi zachodzi tylko w dziedzinie spraw, na których temat członkowie chcą się komunikować. Można to porównać z grupą terapeutyczną, w której to uczestnicy mówią tylko na tematy, na które mówić chcą. Mówią zatem ci, którzy naprawdę chcą pozostałym w grupie coś przekazać. Na początku mogą się wypowiadać w języku ojczystym. Nauczyciel wtedy tłumaczy ich wersję na język obcy i nagrywa ją na kasetę magnetofonową a następnie zapisuje. Uczniowie potem prezentują nagrany wersję obcojęzyczną, wskutek czego powstaje tzw. „podręcznik”.

Metoda wprowadziła do edukacji przekonanie, że władanie językiem obcym to nie tylko problem nauczyciela, lecz także samego ucznia. Obowiązkiem nauczyciela jest „tylko” podanie uczniowi informacji, stworzenia dla niego odpowiednich warunków do nauki a poza tym dostarczenie mu językowego i psychicznego wsparcia. Nada się więc dla uczniów, którzy mają silną motywację do nauki (Komorowska 2005: 31).

2.3.4 Metoda naturalna

Metoda naturalna została opracowana poprzez Tracy’ego Terrella i Stevena Krashera. Powstała w 70-tych latach XX wieku w Stanach Zjednoczonych. Głównym założeniem dla opanowania języka obcego jest tzw. ekspozycja znacząca. Wskazuje ona na słuchanie wypowiedzi obcojęzycznych, które są dla ucznia zrozumiałe. Ponadto metoda ta bazuje na przekonaniu, że odnieść sukces w nauce, należy wyeliminować stres, ponieważ lęk i wstyd z popełnienia błędu i wszystkie negatywne emocje tworzą pewną blokadę uniemożliwiającą efektywną naukę. Nauczyciel ma więc do spełnienia dwa zadania: po pierwsze ma on dostarczać możliwie największej liczby sensownych, naturalnych, interesujących, prostych i zrozumiałych wypowiedzi i po drugie ma zadbać o atmosferę bezpieczeństwa i akceptacji. Nauczyciel także nie zmusza uczących się do mówienia i decyzję, czy będą mówić czy też nie, pozostawia tylko im. Ponadto nie poprawia popełnianych błędów, ale stara się prowadzić dalej rozmowę, utrzymując kontakt. Usiłuje również, by jego zdania były wypowiedziane w sposób jak najbardziej zrozumiały (Komorowska 2005: 31-32).

2.3.5 Sugestopedia

Sugestopedia to ostatnia metoda należąca do metod niekonwencjonalnych. Sugestopedię stworzył psycholog bułgarskiego pochodzenia Georgi Łozanow, który opiera swoją metodę na tym, że umysł ludzki ma duże rezerwy. Według niego rezerwy te da się zwiększyć wtedy, gdy usuwa się myślenie analityczne i logiczne, które jest charakterystyczne dla lewej półkuli mózgowej, a wspierając prawą półkulę przez ruch, muzykę oraz emocje. W tej metodzie ważną rolę odgrywa wyposażenie sali przede wszystkim w oświetlenie, w którym to uczeń ma poczucie intymności i kameralności sytuacji. Ważna jest muzyka i rytm. Mają one dwa zadania: po pierwsze powinny sprzyjać zapamiętywaniu podczas prezentacji nowego materiału, natomiast drugim zadaniem jest staranie się o „zwiększanie pojemności pamięci w fazie utrwalania poprzez sprzyjanie rytmowi oddechowo-krążeniowemu” (Komorowska 2005: 32-33).

Typowy kurs nauczania według tej metody powinien trwać przez trzydzieści dni o dziesięciu jednostkach. Realizowany jest 6 dni w tygodniu w ciągu czterogodzinowych zajęć. Metoda jest bardzo popularna w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych (Komorowska 2005: 33).

3 Tok zajęć gramatycznych i kwestie z nimi związane

Nauczanie gramatyki wiąże się przeważnie z jednostajnością, ciągłym i zwykle automatycznym powtarzaniem. Żeby uczniowie osiągnęli taki poziom zaawansowania, by bez problemów móc się porozumiewać i czytać teksty w języku polskim, jest dla nich niezbędna codzienna intensywna nauka. Natomiast nauczanie gramatyki powinno przebiegać jako autentyczna komunikacja, gdyż jedynie tak nauczanie będzie miało sens (Lipińska, Seretny 2005: 116-117).

3.1 Prezentacja nowego materiału

Każdy nauczyciel prowadzący kurs języka obcego, musi sobie odpowiedzieć na kilka pytań związanych z nauczaniem języka obcego. Może chodzić o pytania związane np. z doбором materiału językowego, z doбором słownictwa, z doбором form gramatycznych itp.

Jeżeli nauczyciel prowadzi kurs języka obcego sam, to niewątpliwie ważna dla niego jest decyzja dotycząca doboru materiału językowego. Powinien mieć na uwadze kilka czynników z tym związanych. Chodzi np. o potrzeby komunikacyjne uczących się, co jest celem nauki języka czy też długość samego kursu. Nie zawsze musi się więc kierować tylko materiałem zawartym w podręcznikach, ale musi mieć na uwadze także już wspomniane potrzeby komunikacyjne uczących się i starać się dobrać materiał według nich. Zadaniem lektora jest zatem uzupełnienie materiału gramatycznego w podręczniku o potrzeby, jakie mają uczestnicy kursu językowego.

Kolejna decyzja zależy od doboru formy danego materiału językowego i wiąże się z wahaniem jaką formę ma nauczyciel na danej lekcji wprowadzić. Może chodzić np. o wprowadzenie na lekcji tylko dopełniacza rzeczowników męskoosobowych, czy też tylko dopełniacza rzeczowników niemęskoosobowych lub czy je wprowadzić razem. W tym wypadku jest ważna decyzja w momencie, gdy nauczyciel zastanowi się przede wszystkim nad poziomem językowym danej grupy uczniów, jej możliwościami, typem kursu a także czasem, jakim dysponuje.

Ważnym ustaleniem jest także materiał dydaktyczny, jaki będzie stosowany do przeprowadzenia lekcji języka obcego. Nauczyciel może zastanawiać się np. nad krótkimi opowiadaniem dotyczącymi codzienności, fragmentami tekstu, obrazkami z różnych miejsc itp.

Kolejnym ważnym aspektem nauki języka polskiego jako obcego jest niewątpliwie słownictwo. Dobór nowej leksyki powinien poprzedzać jednostkę lekcyjną poświęconą gramatyce, żeby na jednej lekcji nie doszło do nawarstwienia materiału, mogłoby to bowiem spowodować chaos, czego wynikiem byłaby niepełna realizacja wytyczonego celu. Zaleca się, żeby nauczyciel przeprowadził lekcję języka obcego dopiero wtedy, gdy uważnie przemyśli wyżej wymienione kwestie i przygotuje odpowiednie materiały (Lipińska, Seretny 2005: 118-120).

Istnieją dwa sposoby, w jaki można dokonać prezentacji zagadnienia gramatycznego. Chodzi o sposób **dedukcyjny** i **indukcyjny**. W ramach pierwszego z nich najpierw tłumaczy się reguły gramatyczne, następnie przeprowadza się ćwiczenia automatyzujące, natomiast drugi sposób jest nieco bardziej skomplikowany. Polega on na przedstawieniu materiałów ilustrujących a na ich podstawie uczniowie próbują sami formułować zasady gramatyczne, po czym naśladują ćwiczenia automatyzujące (Lipińska, Seretny 2005: 120).

3.2 Techniki automatyzujące

Praktyka językowa miałaby mieć określony porządek, to znaczy od ćwiczeń automatycznych w pełni kontrolowanych poprzez ćwiczenia bardziej swobodne aż do tych, które powinny symulować użycie języka w spontanicznych sytuacjach komunikacyjnych. Ważne w fazach automatyzujących jest to, by nauczyciele ciągle zmieniali kolejność w jakiej uczący się wykonują ćwiczenia, skupiając w ten sposób uwagę wszystkich w grupie.

W skład ćwiczeń automatyzujących wchodzi więc **techniki imitacji**, **substytucja** (substytucja dzieli się na pojedynczą, podwójną i złożoną) oraz **techniki transformacyjne**, które obejmują transformacje morfologiczne, słowotórcze oraz składniowe (Lipińska, Seretny 2005: 121-126). Opis ćwiczeń automatyzujących znajduje się poniżej.

3.2.1 Technika imitacji

Imitacja to inaczej mówiąc powtarzanie. Uczniowie są zwykle podzieleni na grupy, grupki, ewentualnie pracują pojedynczo. Ich zadaniem jest powtarzanie nowego materiału gramatycznego. W trakcie takiego ćwiczenia nauczyciel poprawia

wszystkie błędy, także błędy w wymowie, ponieważ głównym celem nauczyciela jest doprowadzenie do kompletnego wyuczenia danej struktury. Nauczyciel powinien mieć takich ćwiczeń kilka, natomiast zależy to także od wieku uczących się i poziomu zaawansowania grupy (Lipińska, Seretny 2005: 121-122).

3.2.2 Substytucja

Substytucja należy do kolejnego typu ćwiczeń. Dzieli się ona na 3 podstawowe kategorie: pierwsza z nich to **substytucja pojedyncza**, druga określana jest jako **substytucja podwójna** i ostatnia trzecia jest **substytucją złożoną**. Wszystkie trzy typy mają to samo zadanie - powtarzanie tej samej struktury językowej ze zmieniającym się wypełnieniem leksykalnym. Przy czym w nauce języka polskiego jako obcego najczęściej używa się substytucji złożonej. Dwie pozostałe są mniej rozpowszechnione i mogą być trudne do przygotowania ze względu na to, że język polski jest językiem fleksyjnym, więc nieraz np. zmiana czasownika wymaga zmiany w końcówkach rzeczownika (Lipińska, Seretny 2005: 122). Poniżej znajdują się przykłady ćwiczeń wszystkich kategorii substytucji (formy czasu teraźniejszego).

3.2.2.1 Przykład substytucji pojedynczej

<i>Piotr idzie do pracy.</i>	→ <i>Marcin</i>	<i>Marcin idzie do pracy.</i>
	→ <i>Jerzy</i>	<i>Jerzy idzie do pracy.</i>

3.2.2.2 Przykład substytucji podwójnej

<i>Ewa kupuje cukier.</i>	→ <i>Anna, książka</i>	<i>Anna kupuje książkę.</i>
<i>Basia kupuje zeszyt.</i>	→ <i>Janek, długopis</i>	<i>Janek kupuje długopis.</i>

3.2.2.3 Przykład substytucji złożonej

<i>Kasia kupuje długopis.</i>	→ <i>my, książka</i>	<i>My kupujemy książkę.</i>
<i>My kupujemy zeszyt.</i>	→ <i>oni, pióro</i>	<i>Oni kupują pióro.</i>

3.2.3 Techniki transformacyjne

Techniki transformacyjne polegają na przekształcaniu zgodnie z podanym wzorem. Najczęściej stosuje się przekształcenia morfologiczne, słowotwórcze oraz składniowe (Lipińska, Seretny 2005: 123).

3.2.3.1 Transformacje morfologiczne

W przypadku transformacji morfologicznych uczeń ma za zadanie wpisać wypowiedzenie (rzeczownik, czasownik, przymiotnik lub zaimek) w odpowiedniej formie fleksyjnej. Stan wyjściowy zwykle stanowi rzeczownik w mianowniku lub czasownik w bezokoliczniku (Lipińska, Seretny 2005: 123-125).

3.2.3.2 Transformacje słowotwórcze

Ogólnym przedmiotem słowotwórstwa jest budowa nowych wyrazów i słów. Na słowotwórstwo składają się różne techniki derywacyjne, które trzeba znać podczas ćwiczeń słowotwórczych (Strutyński 2009: 195). Transformacje słowotwórcze polegają na usuwaniu ze zdania jednego słowa, przy czym uczącemu podsuwana jest forma pokrewna jako materiał wyjściowy. Na przykład, gdy uczeń ma w kontekście zdania wstawić przymiotnik *tolerancyjny*, to wtedy tzw. materiałem wyjściowym będzie rzeczownik *tolerancja*. Z zakresu słowotwórstwa chodzi więc o **wyraz motywowany**¹ i **wyraz motywujący**² (Lipińska, Seretny: 125).

3.2.3.3 Transformacje składniowe

„Przedmiotem składni są wypowiedzenia, które składają się z odpowiednio ze sobą połączonych wyrazów tekstowych, mogą się różnić zawartością treściową, rozpiętością, oraz budową. W związku z tym można określić składnię jako naukę o łączeniu wyrazów tekstowych w wypowiedzenia oraz o budowie wypowiedzeń i ich klasyfikacji” (Strutyński 2009: 250).

¹ **Wyraz motywowany** „rozumiany jako leksem, inaczej wyraz pochodny, który można formalnie i znaczeniowo odnieść do innego wyrazu, i który oprócz znaczenia leksykalnego ma również znaczenie słowotwórcze lub strukturalne” (Strutyński 2009: 200).

² **Wyraz motywujący** „to wyraz, do którego można odnieść określony wyraz motywowany” (Strutyński 2009: 200).

W ćwiczeniach składniowych podaje się uczniom zdania wyjściowe i słowa, których trzeba użyć w nowym zdaniu. Nowe zdanie powinno w swojej strukturze zawierać taką samą informację, jak zdanie pierwsze, natomiast musi być sformułowane za pomocą odrębnej struktury gramatycznej. Ćwiczenia te mogą zawierać przekształcenia składniowe jak np. przekształcanie zdań złożonych na zdania pojedyncze, przekształcenia stylistyczne, przekształcenia leksykalno-gramatyczne itp. (Lipińska, Seretny 2005: 127-128).

3.3 Ćwiczenia symulujące komunikację

Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języka polskiego jako obcego są bardzo ważne i gdyby nauczyciele nie stosowali ich na lekcjach, to nauczanie gramatyki mogłoby być dla uczniów zbyt nudne, monotonne i sztuczne. Ćwiczenia te więc pomagają używać już nauczonych struktur gramatycznych w zdaniach o charakterze zbliżonym do komunikacji naturalnej. Dzięki ćwiczeniom komunikacyjnym zajęcia gramatyczne będą bardziej atrakcyjne, ulepszają wyobraźnię uczniów i dają im przekonanie, że uczą się oni po to, by móc komunikować się dużo lepiej i doskonale. Poniżej znajduje się parę przykładów ćwiczeń komunikacyjnych. Nie są to jednak wyczerpujące możliwości, ponieważ dobór ćwiczeń komunikacyjnych zależy w dużym stopniu od kreatywności i pomysłowości samego nauczyciela (Lipińska, Seretny 2005: 129).

3.3.1 Ćwiczenia fatyczne

Głównym celem ćwiczeń fatycznych na lekcjach gramatycznych jest utrzymanie komunikacji, która jest utrudniona z powodu niedosłyszenia czy też niezrozumienia. Inaczej mówiąc, ćwiczenia te polegają na wspólnej konwersacji uczniów. Jeden z nich stawia pytanie a drugi odpowiada także pytaniem w sensie niezrozumienia, lub niedosłyszenia go. Przykładem takiej konwersacji jest np. - *Czy mógłbyś otworzyć okno?*, - *Ślucham?*, - *Mówię, czy mógłbyś otworzyć okno?*, - *Ślucham?* itp. Stanowią one także bardzo dobry sposób na urozmaicenie ćwiczeń imitacyjnych. Ćwiczeń tych należy używać na lekcjach o niskim poziomie zaawansowania językowego uczących się. Są one świetną formą jak doskonalić nauczanie struktur gramatycznych i następnie utrwalanie ciągów gramatycznych (Lipińska, Seretny 2005: 129-130).

3.3.2 Ćwiczenia z zarysowanym kontekstem

Polegają one na tym, że nauczyciel przedstawia sytuację, na podstawie której dochodzi do naturalnej reakcji uczniów, którzy używają nowej struktury gramatycznej. Może chodzić np. o użycie różnych czasowników, czasu przeszłego, czasu przyszłego, określonego przypadku np. miejscownika, dopełniacza czy biernika itp. Poniżej znajdują się przykłady wyżej wymienione (Lipińska, Seretny 2005: 130).

Marek zgubił książkę.

- czasownik *powinien*

Co *powinien* zrobić?

Zgubiłam portmonetkę.

- miejscownik l. p. i l. mn.

Gdzie?

Masz ugotować obiad.

- dopełniacz l. p. i l. mn.

Czego *potrzebujesz*?

Anna poszła do sklepu.

- biernik l. p. i l. mn.

Co *kupiła*?

3.3.3 Ćwiczenia sytuacyjne

Ćwiczenia sytuacyjne są nieco innego typu niż te dotychczas zaprezentowane. W ćwiczeniach tych podaje się konkretny scenariusz działań językowych i sposób realizacji zależy od uczniów. Przykładem takiego scenariusza może być scenka, która przyda się do powtórzenia i utrwalenia form czasu przeszłego:

Wczoraj w Twojej okolicy popełniono przestępstwo. Na przesłuchaniu musisz opowiedzieć o wszystkim, co robiłeś wczoraj, żeby mieć alibi.

Uczniowie muszą więc kilkoma zdaniami opowiedzieć o tym, co wczoraj robili, używając już wspomnianych form czasu przeszłego. Ćwiczenie to może być także bardziej rozbudowane, gdy osoby nie muszą mówić tylko o sobie, lecz także o tym, co robili w określonym czasie inni (w ten sposób zostanie użytych więcej form czasu

przeszłego). Trzeba także pamiętać, że uczniowie, wykonując takie ćwiczenia, muszą być do nich przygotowani zarówno od strony gramatycznej, jak i od strony leksykalnej (Lipińska, Seretny 2005: 131).

3.3.4 Ćwiczenia typu „przeczytaj i przekaz informację”

Ćwiczenia tego typu mogą mieć kilka różnych form. Jednak nauczone struktury gramatyczne najlepiej sprawdzają się wtedy, gdy na lekcji część grupy ma do oglądania np. obrazki, a druga część grupy ma za zadanie przeczytać krótki tekst na określony temat (obrazki i teksty muszą być jednak dobrane do umiejętności językowych uczniów). Następnie ta część grupy, która miała obrazki, opowiada pozostałym w klasie, co na nich jest, i odwrotnie - część grupy, która czytała tekst, opowiada, o czym on był itp. W ten sposób można ćwiczyć np. przypadki, czas teraźniejszy, przeszły, przyszły itp. Uczniowie mogą więc poszerzyć swój zasób leksykalny oraz ćwiczenia te służą zarówno do zapamiętania wypowiedzi wyrażonych przez pozostałych w klasie, jak i do produkowania własnej wypowiedzi na podstawie np. tekstu lub obrazku (Lipińska, Seretny 2005: 131).

3.3.5 Ćwiczenia transformacyjno-komunikacyjne

Do ćwiczeń transformacyjno-komunikacyjnych może należeć kilka ćwiczeń. Podręcznik *ABC Metodyki nauczania języków obcych* przytacza następujące z nich:

1. *Maszyna czasu* - w tym ćwiczeniu można skorzystać z przeróżnych tekstów. Ćwiczenie to polega na tym, że jeżeli tekst jest np. w czasie teraźniejszym, to uczniowie muszą go opowiedzieć w czasie przeszłym czy przyszłym.

2. *Podsluchana rozmowa* - polega na tym, że dwie osoby rozmawiają o czymś lub umawiają się na spotkanie a trzecia osoba „podsluchuje” tę rozmowę. Następnie przekazuje koleżance bądź koledze wszystkie informacje.

Kolejne ćwiczenie może polegać na tym, że jeden z uczniów ma np. jakiś problem i prosi pozostałych o radę. Stawia im wtedy pytanie: *Co byś zrobił/zrobiła na moim miejscu?* Następnie oni próbują mu odpowiedzieć i na podstawie ich odpowiedzi

wybiera najlepszą dla siebie odpowiedź, którą uzasadnia (tryb warunkowy) (Lipińska, Seretny 2005: 132).

4 Polsko- czeski słownik walencji czasowników

4.1 Co to jest walencja

Według *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* pod redakcją Kazimierza Polańskiego walencja to: „zdolność wyrażen do otwierania wokół siebie miejsc, czyli pozycji dla innych wyrażen” (Polański 2003: 629).

Podręcznik *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* przytacza, że uważa się także, że walencja nie dotyczy tylko czasowników, lecz jest również przypisywana innym częściom mowy, ale tylko takim, którym jest właściwe tzw. znaczenie relacyjne, innymi słowy chodzi o części mowy, które samodzielnie coś znaczą lub określają. Przykładem, który **nie ma znaczenia relacyjnego** może być przyimek (sam nic nie znaczy, trzeba go połączyć z innym wyrazem, żeby miał jakieś znaczenie). Określenie walencji fraz polega na trzech ustaleniach. Pierwsze z nich to ustalenie liczby otwieranych pozycji i stopnia obowiązkowości ich wypełnienia, to znaczy liczby wymaganych i liczby dozwolonych przez te frazy uzupełnień. Drugie ustalenie to cechy znaczeniowe fraz uzupełniających i wreszcie trzecim ustaleniem są strukturalne cechy fraz.

Według *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* istnieją trzy podstawowe frazy. Są nimi frazy: **monowalentne (jednomiescowe)** np. czasownik *biegać, chodzić* i inne., **poliwalentne (wielomiescowe)** np. czasownik *kochać* i inne., oraz **awalentne** przykładem może być przysłówek predykatywny *jest zimno*. Podział ten oparto na liczbie otwieranych pozycji. Przy czym liczba otwieranych pozycji przez frazy nie zawsze musi być taka sama jak liczba składników implikowanych poprzez ich sensy. Właściwości formalne fraz mogą nakładać określone ograniczenia na ich otoczenie. Liczba uzupełnień może być jednakowa lub mniejsza od liczby składników implikowanych przez sens, nie może być jednakże od niej większa np. *Ojciec oszczędzał synowi pieniędzy.* - *Ojciec jest oszczędny.*, *Złodziej ukradł aparat mojemu sąsiadowi.* - *Złodziej ukradł aparat.* - **Złodziej ukradł.*

Gdy ustala się liczbę uzupełnień dla określenia walencji, istotne jest, by odróżnić uzupełnienia obligatoryjne od uzupełnień fakultatywnych. Kryterium, które wykorzystuje się przy wytyczaniu granicy pomiędzy uzupełnieniami obligatoryjnymi i uzupełnieniami fakultatywnymi jest test usuwalności. Celem testu jest stwierdzenie, czy usunięcie uzupełnienia będzie powodowało niegramatyczność wyrażenia zdaniowego

czy jego gramatyczności nie narusza. Wynikiem tego jest, że uzupełnienie usuwalne jest fakultatywne, natomiast uzupełnienie nieusuwalne jest obligatoryjne. Natomiast ustalenie kryterium usuwalności wymaga kilku dopełniających warunków. Podręcznik *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* opisuje następujące warunki dopełniające: pierwszym z nich jest niezależność wyrażenia zdaniowego od kontekstu, to znaczy, że uzupełnienie uznaje się za usuwalne wyłącznie wtedy, gdy wyrażenie zdaniowe, w którym występuje i z którego je wyeliminowane, jest treściowo również niezależne od kontekstu. Warunek drugi oznacza, że trzeba dokonać wyboru pozycji diagnostycznej dla wyrażenia, którego walencję się ustala. Innymi słowami wybiera się pozycję, na podstawie której sprawdza się obligatoryjność lub fakultatywność jej uzupełnień. W końcu warunek trzeci wymaga, by wyrażenie, które zostanie użyte, miało to samo znaczenie również ze wszystkimi uzupełnieniami a także z uzupełnieniami zredukowanymi (Polański 2003: 629-630).

4.2 Wprowadzenie do polsko-czeskiego słownika walencji czasowników

Słownik składa się ze stu czterech czasowników polskich. Podstawą do stworzenia słownika było przeprowadzenie w poprzedniej pracy autorki (Špalková 2013) analizy błędów językowych. Tematem poprzedniej pracy linencjackiej była *Klasyfikacja błędów językowych w nauczaniu języka polskiego jako obcego*. Celem pracy było zebranie prac pisemnych od czeskich studentów uczących się języka polskiego jako obcego. W korpusie znalazło się łącznie 214 prac pisemnych od 53 studentów. Z tego więc wynikała liczna grupa błędów językowych, która stanowiła łącznie 1180 błędów. Wśród wszystkich błędów językowych znalazły się cztery podstawowe grupy błędów. W ich skład wchodziły błędy gramatyczne: składnia + fleksja (515 tj. 44%), leksykalne (324 tj. 27%), ortograficzne (307 tj. 26%) oraz błędy interpunkcyjne (34 tj. 3%). Przy analizowaniu błędów gramatycznych składniowych zauważono, że studentom uczącym się języka polskiego jako obcego sprawia największy problem właśnie rekcja czasowników. Stąd pomysł na stworzenie polsko-czeskiego słownika walencji czasowników.

Punktem wyjścia do zebrania czasowników były publikacje *Rekcja czasowników polskich, czeskich i słowackich* oraz *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich*. Pierwszy z nich został opracowany na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, wydano go w 1991 roku. Jest on podzielony na cztery części, z których to pierwszą część

stanowi właśnie słownik czasowników polskich przetłumaczonych na język czeski i słowacki. Druga część obejmuje przykłady konstrukcji językowych, w trzeciej części znajdują się ćwiczenia dialogowe polsko-czeskie i polsko-słowackie, a czwarta zawiera realizacje translatorskie - przykłady z literatury pięknej. Natomiast *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich* jest bardziej rozległy. Ma on pięć tomów, opracowano go we Wrocławiu pod redakcją Kazimierza Polańskiego. Wydano go w 1980 roku. Zawiera alfabetycznie uporządkowane czasowniki polskie, zarówno dokonane, jak i niedokonane. Przy każdym czasowniku znajduje się jego definicja leksykalna, przykład zdania a także szczegółowa analiza walencyjna czasownika. Autorzy uwzględnili także frazeologizmy.

Celem stworzenia polsko-czeskiego słownika walencji czasowników w pracy magisterskiej było więc zgromadzenie takich czasowników, które są najczęściej używane przez studentów uczących się języka polskiego jako obcego i równocześnie takich, które mają odmienną rekcję w języku polskim i czeskim, dlatego sprawiają studentom problemy. Jak już wyżej wspomniano, słownik obejmuje sto cztery czasowniki mające inną rekcję w języku polskim i czeskim. Czasowniki uporządkowano alfabetycznie, przy czym językiem wiodącym, na podstawie którego dokonano uporządkowania, jest język polski. Każde hasło obejmuje znaczenie czasownika, jego przykład (nieliczne przykłady zdań zostały zaczerpnięte ze *Słownika syntaktyczno-generatywnego czasowników polskich* oraz z podręcznika *Rekcja czasowników polskich, czeskich i słowackich*), a także analizę walencyjną. Analizy walencyjnej czasowników dokonano w oparciu o *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich*. Wszystkie czasowniki można podzielić na trzy podstawowe grupy:

1. Pierwsza grupa obejmuje czasowniki, które wymagają frazy nominalnej w określonym przypadku, przy czym w każdym z języków występuje fraza nominalna w innym przypadku. Chodzi o czasowniki: *administrować, bronić, brzydzić się, doglądać, dokupić, dolać, dotrzymać, dyrygować, grać, kierować, uczyć się, nienawidzić, obrażać, odmawiać, pilnować, podarować, polegać, przestrzegać, przysłuchiwać się, rozumieć, zrozumieć, rządzić, słuchać, spróbować, szukać, towarzyszyć, trąbić, używać, wymagać, wyzywać, zabronić, zapominać, zapomnieć, żądać, żałować, zauważać*.

2. Drugą grupę stanowią czasowniki wymagające przyimka zarówno w języku polskim, jak i w języku czeskim, natomiast każdy z języków wymaga innego przyimka. Są to następujące czasowniki: *bawić się, bazować, dążyć, drapać się, głosować, godzić się, chronić, kierować, kopać, liczyć, marzyć, myśleć, obstawać, odwoływać się,*

ograniczyć się, ochraniać, oskarżyć, pamiętać, pocałować, podejrzewać, pomagać, pracować, przebrać się, przycisnąć, przyczepić się, przyczynić się, przyłączyć się, przylegać, przywiązać się, przyzwyczaić się, pytać się, rezygnować, sięgnąć, tęsknić, tłumaczyć, tulić się, ubrać się, uśmiechać się, winić, wyzwąć, zależeć, zapomnieć, zastanawiać się, zmuszać, zakochać się.

3. Ostatnia - trzecia grupa zawiera czasowniki, które wymagają przyimka tylko w jednym z języków. Należą więc do nich: *atakować, bawić się, cierpieć, dominować, dotyczyć, telefonować, e-mailować, grać, handlować, kontynuować, litować się, należeć, odmawiać, opiekować się, pamiętać, pisać, posługiwać się, poszukiwać, traktować, pożądać, pożegnać się, pragnąć, przypomnieć, rzucić, skorzystać, śmiać się, stronić się, tęsknić, tłumaczyć, trąbić, uczestniczyć, wpłynąć, zawdzięczać, żałować.*

Ponadto niektóre z wyżej wymienionych czasowników mogą należeć równocześnie do dwóch grup. Chodzi np. o czasownik *bawić się*, który przybiera dwie analizy walencyjne zarówno w języku polskim, np. *Bawić się w chowanego.* / *Bawić się lalkami.*, jak i w języku czeskim, np. *Hrát si na schovávanou.* / *Hrát si s panenkami.* Czasownik ten należy więc do grupy drugiej i trzeciej. Wszystkie pozostałe czasowniki znajdują się w polsko-czeskim słowniku walencji czasowników.

Poniżej znajduje się wyjaśnienie skrótów i symboli, których w słowniku użyto:

NP - fraza nominalna

N - nominativus (mianownik/nominativ)

G - genitivus (dopełniacz/genitiv)

D - dativus (celownik/dativ)

Acc - accusativus (biernik/akuzativ)

L - locativus (miejscownik/lokál)

I - instrumentalis (narzędnik/instrumentál)

^ - konkatenacja (znak implikujący szyk składników)

+ - między składnikami oznacza ich łączenie bez implikacji szyku w aktualnym zdaniu

A,B,C - oznacza, że czasownik ma więcej niż jedno znaczenie (tego samego czasownika można użyć w kilku znaczeniach)

NP_{N,G,D,Acc,L,I} - litery w indexie dolnym oznaczają, że fraza nominalna występuje w poszczególnych przypadkach

4.3 Polsko-czeski słownik walencji czasowników

1. ADMINISTROWAĆ

<zarządzać czymś>

Przykład:

Piotr będzie administrował moim majątkiem.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

2. ATAKOWAĆ

<napadać>

Przykład:

Dzik atakował psy.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

3. BAWIĆ SIĘ

<zajmować się czymś zabawnym>

Przykład:

Dzieci bawiły się w chowanego.

Dziewczynki bawiły się lalkami.

Analiza walencyjna:

$NP_N - w \wedge NP_{Acc}$

$NP_N - NP_I$

4. BAZOWAĆ

<opierać się na czymś>

Przykład:

Bazowaliśmy na tym, co poprzednio ustalono.

Analiza walencyjna:

$NP_N - na \wedge NP_L$

1. SPRAVOVAT

<být správcem něčeho>

Příklad:

Petr bude spravovat můj majetek.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

2. ÚTOČIT

<napadat>

Příklad:

Divočák útočil na psy.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

3. HRÁT SI

<bavit se hrou>

Příklad:

Děti si hrály na schovávanou.

Holčičky si hrály s panenkami.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

$NP_N - s \wedge NP_I$

4. VÝCHÁZET

<vzít za východisko uvažování>

Příklad:

Vycházeli jsme z toho, co bylo předtím ustáleno.

Valenční analýza:

$NP_N - z \wedge NP_G$

5. A) BRONIĆ

<ochraniać od napaści wroga>

Przykład:

Żołnierze bronili miasta.

*Żołnierze małymi ręcznymi karabinami
bronili fabryk przed kolejnym atakiem.*

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

$NP_N - NP_I + NP_G + \text{przed} \wedge NP_I$

B) BRONIĆ

<być osłoną, strzec, chronić>

Przykład:

Piotr zawsze bronił Joanny przed matką.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G + \text{przed} \wedge NP_I$

6. BRZYDZIĆ SIĘ

<czuć wstręt do kogoś lub czegoś>

Przykład:

Piotr brzydzi się pająkami.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

7. CIERPIEĆ

<chorować>

Przykład:

Anna cierpiała na silną migrenę.

Analiza walencyjna:

$NP_N - \text{na} \wedge NP_{Acc}$

5. A) BRÁNIT

<ochraňovat před napadením>

Příklad:

Vojáci bránili město.

*Vojáci malými puškami bránili továrny
před dalším útokem.*

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_I + NP_{Acc} + \text{před} \wedge NP_I$

B) CHRÁNIT

<poskytovat ochranu>

Příklad:

Petr vždy chránil Joannu před matkou.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + \text{před} \wedge NP_I$

6. ŠTÍTIT SE

<mít k čemu, komu pudový odpor>

Příklad:

Petr se štítí pavouků.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_G$

7. TRPĚT

<být nemocen, nebo jinak strádat>

Příklad:

Anna trpěla silnou migrénou.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_I$

8. A) DAŹYĆ

<mieć cel i chcieć go osiągnąć>

Przykład:

Piotr dąży do wytyczonego celu.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

B) DAŹYĆ

<iść, zmierzać w określonym kierunku>

Przykład:

Holownik dążył do wyspy.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

9. DOGLĄDAĆ

<otaczać kogoś troskliwą opieką>

Przykład:

Niania doglądała dzieci.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

10. DOKUPIĆ

<kupić coś dodatkowo>

Przykład:

Matka dokupiła cukru.

Dokupił mu brakujących podręczników.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

$NP_N - NP_D + NP_G$

8. A) USILOVAT

<vyvíjet úsilí, snažit se>

Příklad:

Petr usiluje o dosažení cíle.

Valenční analýza:

$NP_N - o \wedge NP_{Acc}$

B) SMĚŘOVAT

<pohybovat se směrem k něčemu>

Příklad:

Remorkér směřoval k ostrovu.

Valenční analýza:

$NP_N - k \wedge NP_D$

9. HLÍDAT

<nějakou dobu hlídat>

Příklad:

Chůva hlídala děti.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

10. DOKOUPIT

<dodatečně přikoupit>

Příklad:

Matka dokoupila cukr.

Dokoupil mu chybějící knížky.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_D + NP_{Acc}$

11. DOLAĆ

<dodać coś do czegoś>

Przykład:

Janek dolał wody kwiatkom.

Janek dolał psu wody do miski.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G + NP_D$

$NP_N - NP_D + NP_G + \text{do} \wedge NP_G$

12. DOMINOWAĆ

<panować nad czymś, kimś>

Przykład:

Piotr dominował swoją inteligencją.

*Janek dominował wiedzą nad
rowieśnikami.*

*Pałace dominowały w panoramie
miasta.*

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

$NP_N - NP_I + \text{nad} \wedge NP_I$

$NP_N - w \wedge NP_L$

13. DOTYKAĆ

<sięgać, stykać się, graniczyć>

Przykład:

*Naokolusieńko wielkie lasy dotykają
brzegów jeziora.*

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

11. DOLÍT

<litím doplnit tekutinu>

Příklad:

Janek dolil vodu kvítkům.

Janek dolil psovi vodu do miski.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + NP_D$

$NP_N - NP_D + NP_{Acc} + \text{do} \wedge NP_G$

12. DOMINOVAT

<vynikat, převládat, vévodit>

Příklad:

Petr dominoval svojí inteligencí.

*Janek dominoval vědomostmi nad
vrstevníky.*

Paláce dominovaly panoramě města.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_I$

$NP_N - NP_I + \text{nad} \wedge NP_I$

$NP_N - NP_D$

13. HRANIČIT

<mít společné hranice, sousedit>

Příklad:

*Naokolusieńko velké lesy hraničí s břehy
jezera.*

Valenční analýza:

$NP_N - s \wedge NP_I$

14. DOTRZYMAĆ

<spełnić co się przyrzekło>

Przykład:

On zawsze dotrzymuje terminu.

Analiza syntaktyczna:

NP_N - NP_G

15. DOWIADYWAĆ SIĘ

<dopytywać się o kogo, o co>

Przykład:

Dowiadujesz się może o te szczeniaki?

Analiza walencyjna:

NP_N - o $\wedge$ NP_{Acc}

16. A) DRAPĄĆ SIĘ

<pocierać, skrobać, szarpać>

Przykład:

Adam drapał się po czole.

Adam drapał się w czoło.

Niedźwiedź drapał się za uchem.

Analiza walencyjna:

NP_N - po $\wedge$ NP_L

NP_N - w $\wedge$ NP_{Acc}

NP_N - za $\wedge$ NP_I

B) DRAPĄĆ SIĘ

<wspinać się, przedzierać się>

Przykład:

Małe kotki drapały się matce na grzbiet.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_D + na $\wedge$ NP_{Acc}

14. DODRŽET

<zachovat, splnit>

Příklad:

On vždy dodrží termín.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

15. VYPTÁVAT SE

<vyzvídaním získavat informace>

Příklad:

Vyptával jsi se na ty štěňata?

Valenční analýza:

NP_N - na $\wedge$ NP_{Acc}

16. A) ŠKRÁBAT SE

<třít po povrchu>

Příklad:

Adam se škrábal na čele.

-

Medvěd se škrábal za uchem.

Valenční analýza:

NP_N - na $\wedge$ NP_L

-

NP_N - za $\wedge$ NP_I

B) LÉZT

<pohybovat se, posunovat se>

Příklad:

Koťátka lezla matce po zádech.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D + po $\wedge$ NP_L

17. A) DYRYGOWAĆ

<kierować zespołowym wykonaniem utworu muzycznego>

Przykład:

Ojciec dyrygował chłopięcym chórem.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_I

B) DYRYGOWAĆ

<kierować, zarządzać>

Przykład:

Brat dyrygował swoimi kolegami.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_I

18. DZWONIĆ

<telefonować>

Przykład:

Brat do mnie wczoraj dzwonił.

Analiza walencyjna:

NP_N - do ^ NP_G

19. E-MAILOWAĆ

<pisać listy elektroniczne>

Przykład:

W każdy dzień e-mailuje do niego znajoma z Brukseli.

Analiza walencyjna:

NP_N - do ^ NP_G

17. A) DIRIGOVAT

<řídít provedení hudební skladby tělesem>

Příklad:

Otec dirigoval chlapecký sbor.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

B) DIRIGOVAT

<dávat příkazy, vést>

Příklad:

Bratr dirigoval své kolegy.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

18. TELEFONOVAT

<hovořit telefonicky>

Příklad:

Bratr mi včera volal.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D

19. E-MAILOVAT

<psát elektronicky dopisy>

Příklad:

Každý den mu e-mailuje známá z Bruselu.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D

20. GŁOSOWAĆ

<wypowiadać się>

Przykład:

Wszyscy głosowali na Jana Szeligę.

Głosowaliśmy za zniesieniem podatków.

Głosowali przeciwko podwyższce cen.

Analiza walencyjna:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

NP_N - za ^ NP_I

NP_N - przeciwko ^ NP_D

21. A) GODZIĆ SIĘ

<udzielać wewnętrznego przyzwolenia na co>

Przykład:

Piotr godzi się z losem.

Godzą się na kompromis.

Analiza walencyjna:

NP_N - z ^ NP_I

NP_N - na ^ NP_{Acc}

B) GODZIĆ SIĘ

<umawiać się o pracę>

Przykład:

Godziłam się do pilnowania dziecka.

Wiosną Jerzy godził się za parobka u bogatych gospodarzy.

Analiza walencyjna:

NP_N - do ^ NP_G

NP_N - za ^ NP_{Acc}

20. HLASOVAT

<rozhodovat volbou>

Příklad:

Hlasovali pro Jana Szeligu.

Hlasovali jsme o zrušení daní.

Hlasovali jsme proti zvýšení cen.

Valenční analýza:

NP_N - pro ^ NP_{Acc}

NP_N - o ^ NP_L

NP_N - proti ^ NP_D

21. A) SMIŘOVAT SE

<být zajedno, vyrovnat se>

Příklad:

Petr se smiřuje s osudem.

Souhlasí s kompromisem.

Valenční analýza:

NP_N - s ^ NP_I

NP_N - s ^ NP_I

B) NAJÍMAT SE (zastarale)

<najímat se na práci>

Příklad:

Najímala jsem se na hlídání dětí.

Jiří se na jaře najímal na práci čeledína u bohatého zemědělce.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

NP_N - na ^ NP_{Acc}

22. GRAĆ

<wykonywać utwory muzyczne>

Przykład:

Graliśmy w siatkówkę.

Gosia grała na skrzypcach.

Analiza walencyjna:

$NP_N - w \wedge NP_{Acc}$

$NP_N - na \wedge NP_L$

23. HANDLOWAĆ

<zajmować się handlem>

Przykład:

Ojciec handlował starymi meblami.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

24. CHRONIĆ

<zabezpieczać przed czymś

niebezpiecznym>

Przykład:

Jurek chronił dziewczynę przed

deszczem

Jurek chronił dziewczynę od zmoknięcia.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + \text{przed} \wedge NP_I$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{od} \wedge NP_G$

25. A) KIEROWAĆ

<prowadzić, zwracać kogo, co do czego,
ku czemu>

Przykład:

Prokurator kierował sprawę do sądu.

22. HRÁT

<provozovat hudbu, zaměstnávat se>

Przykład:

Hráli jsme volejbal.

Gosia hrála na housle.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

23. OBCHODOVAT

<provozovat obchod>

Příklad:

Otec obchodoval se starým nábytkem.

Valenční analýza:

$NP_N - s \wedge NP_I$

24. CHRÁNIT

<poskytovat ochranu>

Příklad:

Jurek chránil dívku před deštěm.

Jurek chránil dívku před zmoknutím.

Lesník chránil stromky proti mrazu.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + \text{před} \wedge NP_I$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{proti} \wedge NP_D$

25. A) VÉST

<určovat chod, průběh, spravovat,
ovládat>

Příklad:

Státní zástupce vedl případ k soudu.

Piotr kierował rozmowę na problemy gospodarcze.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + do \wedge NP_G$

$NP_N - NP_{Acc} + na \wedge NP_{Acc}$

B) KIEROWAĆ

<regulować czynność, ruch>

Przykład:

Piotr umie kierować traktorem.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

26. KONTYNUOWAĆ

<wykonywanie rozpoczętej działalności>

Przykład:

Ewa kontynuowała studia wyższe.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

27. KOPAĆ

<uderzać nogą w grze lub dla zadania ciosu>

Przykład:

Piotr kopnął psa.

Joanna kopnęła go w plecy.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - w \wedge NP_{Acc}$

Petr vedl konverzaci o ekonomických problémech.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + k \wedge NP_D$

$NP_N - NP_{Acc} + o \wedge NP_L$

B) ŘÍDIT

<ovládat dopravní prostředek>

Příklad:

Petr umí řídit traktor.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

26. POKRAČOVAT

<dál konat, co už bylo začato>

Příklad:

Eva pokračovala ve studiu vysoké školy.

Valenční analýza:

$NP_N - v \wedge NP_L$

27. KOPAT

<dávat rány úderem>

Příklad:

Petr kopl psa.

Joanna ho kopla do zad.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - do \wedge NP_G$

28. LICZYĆ

<spodziewać się, przypuszczać>

Przykład:

Wszyscy liczyli na niego.

Analiza walencyjna:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

29. LITOWAĆ SIĘ

<przejawiać litość>

Przykład:

Piotr litował się nad psem.

Analiza walencyjna:

$NP_N - nad \wedge NP_I$

30. MARZYĆ

<wyobrażać sobie to, czego się pragnie>

Przykład:

Piotr marzył o swojej dziewczynie.

Analiza walencyjna:

$NP_N - o \wedge NP_L$

31. MYŚLEĆ

<uświadamiać sobie związki>

Przykład:

Będę myślał o tobie.

Analiza walencyjna:

$NP_N - o \wedge NP_L$

32. NALEŻEĆ

<być czyją własnością>

Przykład:

Ten dom należy do mnie.

28. POČÍTAT

<mít důvěru v někoho, něco>

Příklad:

Všichni s ním počítali.

Valenční analýza:

$NP_N - s \wedge NP_I$

29. LITOVAT

<projevovat lítost, rmoutit se>

Příklad:

Petr litoval psa.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

30. TOUŽIT

<přát si, mít touhu>

Příklad:

Petr toužil po své dívce.

Valenční analýza:

$NP_N - po \wedge NP_L$

31. MYSLET

<užívat rozumu k tvoření úsudku>

Příklad:

Budu na tebe myslet.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

32. PATŘIT

<být ve vlastnictví někoho>

Příklad:

Ten dům patří mně.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

33. UCZYĆ SIĘ

<ucząc przekazać pewien zasób wiedzy>

Przykład:

Adam uczy się fizyki.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

34. NIENAWIDZIEĆ

<czuć do kogoś, czegoś nienawiść>

Przykład:

Krzysztof nienawidził tej kobiety.

Nienawidził go za jego poglądy.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

$NP_N - NP_G + za \wedge NP_{Acc}$

35. OBRAŻAĆ

<uchylić czyjejs godności>

Przykład:

Zbyszek obrażał żonę

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

36. OBSTAWAĆ

<trzymać się uparcie swojego zdania>

Przykład:

Obstaje przy swoim.

Analiza walencyjna:

$NP_N - przy \wedge NP_I$

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D$

33. UČIT SE

<návodem a cvičením vést k získání nějakých dovedností>

Příklad:

Adam se učí fyziku.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

34. NENÁVIDĚT

<pociťovat nenávist>

Příklad:

Kryštof nenáviděl tu ženu.

Nenáviděl ho za jeho názory.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + za \wedge NP_{Acc}$

35. NADÁVAT

<způsobit urážku, dotknout se>

Příklad:

Zbyszek nadával manželce.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D$

36. TRVAT

<neustupovat od něčeho>

Příklad:

Trvám na svém.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_L$

37. A) ODMAWIAĆ

<nie godzić się na zrobienie tego, o co ktoś prosi>

Przykład:

Brat odmówił mi pomocy.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G + NP_D$

B) ODMAWIAĆ

<namową odciągać kogo od czego, namawiać do niezrobienia czego>

Przykład:

Odmawiał Roberta od wizyty u Morganów.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + od \wedge NP_G$

38. ODWOŁYWAĆ SIĘ

<powoływać się na kogo, co jako źródło>

Przykład:

Odwołuję się do ciebie jako do najlepszego przyjaciela.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

39. OGRANICZYĆ SIĘ

<zacieśnić zakres czegoś>

Przykład:

Ograniczył się do jednej kawy dziennie.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

37. A) ODMÍTAT

<projevit rozhodnutí neučinit>

Příklad:

Bratr odmítá pomoc.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

B) ROZMLUVIT

<mluvením od něčeho odradit>

Příklad:

Rozmlouval Robertovi návštěvu u Morganů.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D + NP_{Acc}$

38. ODVOLÁVAT SE

<povolávat se na koho, na co jako zdroj>

Příklad:

Odvolávám se na tebe jako na nejlepšího kamaráda.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

39. OMEZIT SE

<snížit míru nebo rozsah něčeho proti dřívějšímu stavu>

Příklad:

Omezil se na jednu kávu denně.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

40. OCHRANIAĆ

<zabiezbieczyć kogo, co przed czymś złym>

Przykład:

Od małego dziecka ją chronił.

Ochronił ich przed napastnikami.

Ochraniali żywność od wilgoci pakując ją w worki.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{przed} \wedge NP_I$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{od} \wedge NP_G$

41. OPIEKOWAĆ SIĘ

<dbać o kogoś, o coś>

Przykład:

Chłopiec opiekował się psem.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

42. A) OSKARŻYĆ

<obwinić kogo o co>

Przykład:

Został oskarżony o morderstwo.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + o \wedge NP_{Acc}$

40. OCHRAŇOVAT

<poskytnout ochranu>

Příklad:

Od malička ji ochraňoval.

Ochránil je před útočnými.

Balením do sáčků ochraňoval potraviny od vlhkosti.

Pokožkové rostliny jsou chráněny proti mrazu.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{před} \wedge NP_I$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{od} \wedge NP_G$

$NP_N - NP_{Acc} + \text{proti} \wedge NP_D$

41. STARAT SE

<zajišťovat zdárný vývoj, pečovat>

Příklad:

Chlapec se staral o psa.

Valenční analýza:

$NP_N - o \wedge NP_{Acc}$

42. A) OBVINIT

<označit jako viníka, pachatele>

Příklad:

Obvinili ho z vraždy.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + z \wedge NP_G$

43. A) PAMIĘTAĆ

<dbać, myśleć o kim, czym>

Przykład:

Pamiętaj o zadaniu domowym.

Analiza walencyjna:

NP_N - o ^ NP_L

B) PAMIĘTAĆ

<nie darować, nie przebaczyć>

Przykład:

Pamiętali koniowi stare zasługi.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_D + NP_{Acc}

44. PILNOWAĆ

<strzec czego, czuwać nad kim>

Przykład:

Dozorcy w ZOO pilnują zwierząt.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_G

45. A) PISAĆ

<komunikować na piśmie>

Przykład:

Siostra niedawno do mnie pisała.

Analiza syntaktyczna:

NP_N - do ^ NP_G

43. A) PAMATOVAT

<být s to uchovat v paměti>

Příklad:

Pamatuj si domácí úkol.

Pamatuji si na něj.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

NP_N - na ^ NP_{Acc}

B) VZPOMÍNAT

<vybavit si v paměti>

Příklad:

Vzpomínali na staré koňské zásluhy.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

44. HLÍDAT

<dávat pozor, dozírat, opatrovat>

Příklad:

Dozorci v ZOO hlídají zvířata.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

45. A) PSÁT

<písemně sdělovat>

Příklad:

Sestra mi nedávno psala.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D

B) PISAĆ

<prosić o co pisemnie>

Przykład:

Pisała do matki o pieniądze.

Analiza syntaktyczna:

$NP_N - do \wedge NP_G + o \wedge NP_{Acc}$

46. POCAŁOWAĆ

<złożyć pocałunek>

Przykład zdania:

Matka pocałowała dziecko.

Piotr pocałował ją w policzek.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + w \wedge NP_{Acc}$

47. PODAROWAĆ

<dać coś na własność jako dar>

Przykład:

Rodzice podarowali synowi psa.

Analiza walencyjna:

$NP_N + NP_D + NP_{Acc}$

48. PODEJRZEWAĆ

<posądzać kogoś o coś>

Przykład:

Podejrzewali ich o zdradę.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + o \wedge NP_{Acc}$

B) PSÁT

<prosit o něco písemně>

Příklad:

Psala matce o peníze.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D + o \wedge NP_{Acc}$

46. POLÍBIT

<dát polibek>

Příklad:

Matka políbila dítě.

Petr ji políbil na líčko.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + na \wedge NP_{Acc}$

47. OBDAROVAT

<dát darem, věnovat>

Příklad:

Rodiče obdarovali syna psem.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + NP_I$

48. PODEZÍRAT

<mít podezření proti někomu>

Příklad:

Podezřívali ji ze zrady.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + z \wedge NP_G$

49. POLEGAĆ

<ufać komu lub czemu>

Przykład:

Polegam na tobie i ufam ci.

Analiza walencyjna:

$NP_N - na \wedge NP_L$

50. POMAGAĆ

<udzielać pomocy>

Przykład:

Pomagał gospodarzowi przy zwózce ziemniaków.

Często pomagałem mu w nauce.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_D + przy \wedge NP_L$

$NP_N - NP_D + w \wedge NP_L$

51. POSŁUGIWAĆ SIĘ

<używać kogo do posług, usług>

Przykład:

Umię się posługiwać komputerem.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_I$

52. POSZUKIWAĆ

<starać się odnaleźć coś, kogoś zgubionego>

Przykład:

Marta poszukiwała książek z 18 wieku.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

49. SPOLÉHAT SE

<mít důvěru v někoho>

Příklad:

Spoléhám na tebe a důvěřuji ti.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

50. POMÁHAT

<poskytnout pomoc>

Příklad:

Pomáhal hospodáři se sbíráním brambor.

Často jsem mu pomáhal s učením.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D + s \wedge NP_I$

$NP_N - NP_D + s \wedge NP_I$

51. ZACHÁZET

<používat něco>

Příklad:

Umím zacházet s počítačem.

Valenční analýza:

$NP_N - s \wedge NP_I$

52. PÁTRAT

<usilovně hledat>

Příklad:

Marta pátrala po knížkách z 18. století.

Valenční analýza:

$NP_N - po \wedge NP_L$

53. TRAKTOWAĆ

<postępować z kimś lub z czymś w pewien określony sposób>

Przykład:

Ty razem traktowali ich surowo.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

54. POTRZEBOWAĆ

<odczuwać potrzebę czegoś>

Przykład:

Kwiaty potrzebują wody i słońca.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

55. POŻĄDAĆ

<odczuwać wielkie pragnienie>

Przykład:

Był bardzo zmęczony, pożądał snu.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

56. POŻEGNAĆ

<wypowiedzieć formułkę

grzecznościową>

Przykład:

Pożegnała go uściskiem ręki.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + NP_I$

53. JEDNAT

<zacházet, nakládat>

Příklad:

Tentokrát s nimi jednali hrubě.

Valenční analýza:

$NP_N - s \wedge NP_I$

54. POTŘEBOVAT

<pociťovat potřebu>

Příklad:

Květiny potřebují vodu a slunce.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

55. BAŽIT

<silně toužit, dychtit>

Příklad:

Byl velmi unavený, bažil po spánku.

Valenční analýza:

$NP_N - po \wedge NP_L$

56. ROZLOUČIT SE

<pozdravit při odchodu, odjezdu>

Příklad:

Rozloučila se s ním stisknutím ruky.

Valenční analýza:

$NP_N + s \wedge NP_I + NP_I$

57. PRACOWAĆ

<opracowywać, tworzyć>

Przykład:

Pracuję nad pracą dyplomową.

Analiza walencyjna:

NP_N - nad ^ NP_I

58. PRAGNAĆ

<bardzo czegoś chcieć>

Przykład:

Pragnę nowego samochodu.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_G

59. PRZEBRAĆ SIĘ

<zmieniac komuś ubranie>

Przykład:

Przebrałam się w nową sukienkę.

Analiza walencyjna:

NP_N - w ^ NP_{Acc}

60. PRZESTRZEGAĆ

<stosować się do czego>

Przykład:

Ściśle przestrzegam zaleceń doktora.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_G

61. PRZYCISNAĆ

<przypierać do czego, tulić>

Przykład:

Ewa przycisnęła kota do siebie.

57. PRACOVAT

<konat práci, a tím postupně něco vytvářet>

Příklad:

Pracuji na diplomové práci.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_L

58. PRAHNOUT

<oddávat se touze>

Příklad:

Toužím/Prahnu po novém autě.

Valenční analýza:

NP_N - po ^ NP_L

59. PŘEVLEČT SE

<obléci se do jiných šatů, přestrojit>

Příklad:

Převlékla jsem se do nových šatů.

Valenční analýza:

NP_N + do ^ NP_G

60. DODRŽOVAT

<zachovat, splnit>

Příklad:

Dodržuji rady doktora.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

61. PŘITISKNOUT

<primknout, přimáčkout>

Příklad:

Ewa přitiskla kočku k sobě.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + do \wedge NP_G$

62. A) PRZYCZEPIĆ SIĘ

<zatrzymać na czym, chwytać się>

Przykład:

Bloto przyczepiło się psu do łap.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_D + do \wedge NP_G$

B) PRZYCZEPIĆ SIĘ

<narzucac się komu ze swoim
towarzystwem>

Przykład:

Przyczepił się do mnie jakiś pijak.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

63. PRZYCZYNIĆ SIĘ

<stać się częściowo przyczyną czegoś,
kogoś>

Przykład:

Przyczynił się do mojego wykształcenia.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

64. PRZYŁĄCZYĆ SIĘ

<stawać się częścią jakiejś grupy>

Przykład:

*Waldek przyłączył się do początkujących
narciarzy.*

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

Valenční analýza:

$NP_N + k \wedge NP_D$

62. A) NALEPIT SE

<pevně přilnout, ulpět>

Příklad:

Psovi se nalepilo bláto na packy.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D + na \wedge NP_{Acc}$

B) PŘILEPIT SE

<sledovat>

Příklad:

Přilepil se na mě nějaký opilec.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

63. PŘISPĚT

<mít kladnou účast, podíl na něčem>

Příklad:

Přispěl k mému vzdělání.

Valenční analýza:

$NP_N - k \wedge NP_D$

64. PŘIPOJIT SE

<přidat se, přidružit se>

Příklad:

*Waldek se připojil k začínajícím
lyžařům.*

Valenční analýza:

$NP_N - k \wedge NP_D$

65. PRZYLEGAĆ

<śasiadować z czym, graniczyć>

Przykład:

Pastwisko przylega do lasu.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

66. PRZYPOMNIEĆ

<zwrócić uwagę na coś zapomnianego>

Przykład:

Przypomniałam mu o obowiązku.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_D + o \wedge NP_L$

67. PRZYSŁUCHIWAĆ SIĘ

<uwagaźnie wysłuchać czegoś>

Przykład:

Przysłuchiwał się dźwiękom z pokoju.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_D$

68. A) PRZYWIĄZAĆ

<przymocowywać się>

Przykład:

Przywiązali go do drabiny.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + do \wedge NP_G$

B) PRZYWIĄZAĆ SIĘ

<serdecznie z kim się zżywać>

Przykład:

Przywiązałem się niezmiernie do mojego psa.

65. PŘILÉHAT

<být umístěn v těsné blízkosti>

Příklad:

Pastvina přiléhá k lesu

Valenční analýza:

$NP_N - k \wedge NP_D$

66. PŘIPOMENOUT

<uvést na pamět, upozornit>

Příklad:

Připomněla jsem mu závazek.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D + NP_{Acc}$

67. POSLOUCHAT

<vnímat sluchem, naslouchat>

Příklad:

Poslouchal zvuky z pokoje.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

68. A) PŘIVÁZAT

<přípevnit provazem>

Příklad:

Přivázali ho ke stromu.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + k \wedge NP_D$

B) ZVYKNOUT SI

<sžít se, navyknout>

Příklad:

Zvykl jsem si na svého psa.

Analiza walencyjna:

NP_N - do ^ NP_G + NP_{Mod}

69. PRYZYWCZAIĆ SIĘ

<przystosować się do czegoś>

Przykład:

Przyzwyczaił się do nowego środowiska.

Analiza walencyjna:

NP_N - do ^ NP_G

70. PYTAĆ SIĘ

<zwracać się do kogoś, czegoś dla odpowiedzi>

Przykład:

Przechodzień zapytał mnie o drogę.

Analiza walencyjna:

NP_N - o ^ NP_{Acc}

71. REZYGNOWAĆ

<przeczenie się lub zaniechanie czegoś>

Przykład:

Zrezygnował ze stanowiska dyrektora.

Analiza walencyjna:

NP_N - z ^ NP_G

72. A) ROZUMIEĆ

<interpretować co>

Przykład:

Rozumiał nowatorstwo autora w poezji.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_{Acc}

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

69. ZVYKNOUT SI

<přizpůsobit se>

Příklad:

Zvykl si na nové prostředí.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

70. PTÁT SE

<otázkou se snažit dozvědět>

Příklad:

Kolemjoucí se mě zeptal na cestu.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

71. REZIGNOVAT

<zřici se funkce>

Příklad:

Rezignoval na funkci ředitele.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

72. A) ROZUMĚT

<postihnout mysl, význam něčeho>

Příklad:

Rozuměl autorově poezii.

Valenční analýza:

NP_N + NP_D

B) ZROZUMIEĆ

<wykazywać zrozumienie dla kogoś>

Przykład:

Matka zawsze mnie rozumiała.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_{Acc}

73. RZĄDZIĆ

<kierować czymś lub kimś>

Przykład:

Ktoś musi rządzić państwem.

My rządzymy światem, a nami (rządzą) kobiety.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_I

NP_N - NP_I

74. A) RZUCIĆ

<szybkim ruchem nadawać przedmiotowi pęd>

Przykład:

Żołnierz rzucił granatem.

Żołnierz rzucił granat.

Ewa rzuca kurom ziarno.

Rzucił kamieniem w okno.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_I

NP_N - NP_{Acc}

NP_N - NP_D + NP_{Acc}

NP_N - w ^ NP_{Acc}

B) POROZUMĚT, POCHOPIT

<postihnout smysl něčeho>

Příklad:

Matka mi vždy porozuměla.

Matka mě vždy pochopila.

Valenční analýza:

NP_N + NP_D

NP_N - NP_{Acc}

73. VLÁDNOUT, ŘÍDIT

<vykonávat vládu>

Příklad:

Někdo musí řídit zemi.

My vládne svět, a ženy (vládnou) nám.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

NP_N - NP_D

74. A) HODIT

<prudkým pohybem uvést do letu určitým směrem>

Příklad:

Voják hodil granátem.

Eva hází slepicím zrní.

Hodil kamenem do okna.

Valenční analýza:

NP_N - NP_I

NP_N - NP_D + NP_{Acc}

NP_N - do ^ NP_G

B) RZUCIĆ

<wykonywać czynność lub powodować jakiś stan>

Przykład:

*Rzuciła mu pogodny uśmiech.
Chłopak rzucił na nią ciekawe spojrzenia.*

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_D + NP_{Acc}$

$NP_N - na \wedge NP_{Acc} + NP_{Acc}$

75. SIĘGNAĆ

<wyciągać rękę, żeby zabrać co>

Przykład:

Pielęgniarka sięgnęła po niemowlę.

Analiza walencyjna:

$NP_N - po \wedge NP_{Acc}$

76. SKORZYSTAĆ

<odnieść korzyść z czegoś>

Przykład:

Janek skorzystał z naszego samochodu.

Analiza walencyjna:

$NP_N - z \wedge NP_G$

77. A) SŁUCHAĆ

<świadomie odbierać wrażenia dźwiękowe>

Przykład:

Słuchał uważnie dziewczyny.

B) HÁZET (v přeneseném významu)

B)VRHAT

<vysílat, dávat>

Příklad:

*Házela na něho pěkný úsměv.
Chlapec na ní vrhal vášnivé pohledy.*

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc} + NP_{Acc}$

$NP_N - na \wedge NP_{Acc} + NP_{Acc}$

75. SÁHNOUT

<vztahovat ruku po něčem a uchopovat to>

Příklad:

Zdravotní sestra sáhla pro dítě.

Valenční analýza:

$NP_N - pro \wedge NP_L$

76. VYUŽÍT

<plě použít (ke své potřebě)>

Příklad:

Janek využil naše auto.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

77. A) NASLOUCHAT

<pozorně, soustředěně poslouchat něco, někoho>

Příklad:

Naslouchal pozorně dívce.

Analiza walencyjna

NP_N - NP_G

B) SŁUCHAĆ

<być posłusznym komu lub czemu>

Przykład:

Mój syn słucha mnie we wszystkim.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_G

78. A) ŚMIAĆ SIĘ

<objawiać wesołość za pomocą śmiechu>

Przykład:

Wszyscy śmiali się z dowcipu.

Analiza walencyjna:

NP_N - z ^ NP_G

B) ŚMIAĆ SIĘ

<wyśmiewać się>

Przykład:

Wszyscy koledzy śmieją się ze mnie

Analiza walencyjna:

NP_N - z ^ NP_G

79. SPRÓBOWAĆ

<zjeść lub wypić trochę czegoś w celu zbadania smaku>

Przykład:

Spróbował zupy pomidorowej.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_G

Valenční analýza:

NP_N - NP_D

B) POSLOUCHAT

<být poslušný>

Příklad:

Můj syn mě ve všem poslouchá.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

78. A) SMÁT SE

<projevovat veselí smíchem>

Příklad:

Všichni se smáli vtipu.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D

B) VYSMÍVAT SE

<výsměchem projevovat opovržení>

Příklad:

Všichni kamarádi se mi vysmívají.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D

79. OCHUTNAT

<zjistit chuť>

Příklad:

Ochutnal rajčatovou polévku.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

80. STRONIĆ

<unikać czyjegoś towarzystwa>

Przykład:

Stroniła od ludzi.

Analiza walencyjna:

$NP_N - od \wedge NP_G$

81. SZUKAĆ

<sprawdzać gdzie się ktoś, coś znajduje>

Przykład:

Babcia szukała okularów.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

82. A) TĘSKNIĆ

<odczuwać żal z powodu czyjejś nieobecności>

Przykład:

Marian tęsknił za żoną i dziećmi.

Analiza walencyjna:

$NP_N - za \wedge NP_I$

B) TĘSKNIĆ

<mocno pragnąć co pozyskać>

Przykład:

Marta tęskniła do prostego wiejskiego życia.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

80. STRANIT SE

<vyhýbat se>

Příklad:

Stranila se lidí.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_G$

81. HLEDAT

<snažit se nalézt>

Příklad:

Babička hledala brýle.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

82. A) STÝSKAT SE

<pociťovat stesk>

Příklad:

Marianovi se stýskalo po ženě a dětech.

Valenční analýza:

$NP_N - po \wedge NP_L$

B) POSTRÁDAT

<pociťovat nepříjemně ztrátu>

Příklad:

Marta postrádala prostý vesnický život.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

83. A) TLUMACZYĆ

<przekładać z jednego języka na drugi>

Przykład:

Thumaczę na język francuski.

Analiza walencyjna:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

B) TLUMACZYĆ

<usprawiedliwiać motywować>

Przykład:

Zachowanie Ewy tłumaczył chorobą.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_I

84. TOWARZYSZYĆ

<asystować>

Przykład:

Będę ci towarzyszyć na bal.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_D

85. A) TRĄBIĆ

<dać w trąbę, grać na trąbie>

Przykład:

Chłopak trąbił na trąbce.

Analiza walencyjna:

NP_N - na ^ NP_L

B) TRĄBIĆ

<rozsiewać plotki>

Przykład:

Wszystkim trąbił o jej zachowaniu na imprezie.

83. A) PŘEKLÁDAT

<přetlumočit do jiného jazyka>

Příklad:

Překládám do francouzštiny.

Valenční analýza:

NP_N - do ^ NP_G

B) OMLOUVAT

<vysvětlit konání něčeho nevhodného>

Příklad:

Chování Evy omlouval pro nemoc.

Valenční analýza:

NP_N - pro ^ NP_{Acc}

84. DOPROVÁZET

<dojít, dojet s někým jako průvodce>

Příklad:

Budu tě doprovázet na ples.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

85. A) TROUBIT

<hrát na trubku>

Příklad:

Chlapec troubil na trubku.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

B) VYZVONIT

<rozhlásit něco, co mělo být utajeno>

Příklad:

Všem vyzvonil její chování na párty.

Analiza walencyjna:

$NP_N - o \wedge NP_L$

86. A) TULIĆ SIĘ

<przyciskać się z pieszczotą do kogo, czego>

Przykład:

Córka tuliła się do matki.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

B) TULIĆ SIĘ

<znajdować schronienie, przytułek>

Przykład:

Tulił się przy matce, w małym domu.

Analiza walencyjna:

$NP_N - przy \wedge NP_I$

87. UBRAĆ SIĘ

<włożyć na siebie ubranie>

Przykład:

Ubrałam się w nową sukienkę.

Analiza walencyjna:

$NP_N - w \wedge NP_{Acc}$

88. UCZESTNICZYĆ

<brać udział w czymś>

Przykład:

Jan uczestniczył w mistrzostwach świata.

Analiza walencyjna:

$NP_N - w \wedge NP_L$

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

86. A) TULIT SE

<mazlivě se tisknout>

Příklad:

Dcerka se tulila k matce.

Valenční analýza:

$NP_N - k \wedge NP_D$

B) PŘEBÝVAT

<pobývat, bydlet>

Příklad:

Přebývala u matky v malém domku.

Valenční analýza:

$NP_N - u \wedge NP_G$

87. OBLÉCT SE

<vzít na sebe oděv>

Příklad:

Oblékla jsem se do nových šatů.

Valenční analýza:

$NP_N - do \wedge NP_G$

88. ÚČASTNIT SE

<mít účast>

Příklad:

Jan se zúčastnil mistrovství světa.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_G$

89. UŚMIECHAĆ SIĘ

<wyrazić swoje uczucia poprzez uśmiech>

Przykład:

Chłopak uśmiecha się do dziewczyny.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

90. UŻYWAĆ

<posługiwać się, użytkować>

Przykład:

Do pracy używam komputera.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

91. WINIĆ

<uważać kogoś za winnego>

Przykład:

Matka winiła ojca za lekkomyślność.

Michał winił mnie o niedotrzymanie słowa.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + za \wedge NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + o \wedge NP_{Acc}$

92. A) WPŁYNAĆ

<pociągać za sobą zachodzenie pewnych zjawisk>

Przykład:

Pogoda wpływa na stan mojego zdrowia.

Analiza walencyjna:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

89. USMÍVAT SE

<úsměvem projevit přízeň>

Příklad:

Chlapec se usmívá na dívku.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_{Acc}$

90. POUŽÍVAT, UŽÍVAT

<upotřebit>

Příklad:

K práci používám počítač.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

91. VINIT, OBVIŇOVAT

<označit jako viníka, pachatele>

Příklad:

Matka vinila otce z lehkomyšlnosti.

Michal mě obvinil z nedodržení slova.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + z \wedge NP_G$

$NP_N - NP_{Acc} + z \wedge NP_G$

92. A) OVLIVNIT

< silně vlivem zapůsobit>

Příklad:

Počasí ovlivňuje můj zdravotní stav.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

B) WPLYNAĆ

<być zgłaszany pod jakimś adresem>

Przykład:

Wciąż wpływają do komisji nowe zgłoszenia.

Analiza walencyjna:

$NP_N - do \wedge NP_G$

93. WYMAGAĆ

<domagać się>

Przykład:

Trener wymaga dyscypliny.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

94. A) WYZWAĆ

<wzywać kogo do walki, proponować komu walkę>

Przykład:

Wyzwał kolegę do bójki na pięści.

Wyzwał mnie na ten bezsensowny pojedynek.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + do \wedge NP_G$

$NP_N - NP_{Acc} + na \wedge NP_{Acc}$

B) WYZYWAĆ

<obrzucić kogo wyzwiskami>

Przykład:

Wyzywała go i przeklinała.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc}$

B) PŘICHÁZET

<být doručen, dodán>

Příklad:

Komisi přicházejí stále nové žádosti.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D$

93. VYŽADOVAT

<domáhat se něčeho>

Příklad:

Trenér vyžaduje disciplínu.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

94. A) VYZVAT

<dát někomu, něčemu podnět ke konání něčeho>

Příklad:

Vyzval kamaráda na souboj.

Vyzval mě k boji.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + na \wedge NP_{Acc}$

$NP_N - NP_{Acc} + k \wedge NP_D$

B) NADÁVAT

<spílat někomu nejhoršími jmény>

Příklad:

Nadávala mu a klela.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D$

95. ZABRONIĆ

<nie pozwolić>

Przykład:

Żona zabroniła mu picia wódki.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_D + NP_G$

96. ZALEŻEĆ

<być określonym, wyznaczonym, przez co>

Przykład:

Twoje zdrowie zależy od tego, czy będziesz dbał o siebie.

Analiza walencyjna:

$NP_N - od \wedge NP_G$

97. A) ZAPOMNIEĆ

<nie zachowywać w pamięci>

Przykład:

Zapomniał o wczorajszym wydarzeniu

Analiza walencyjna:

$NP_N - o \wedge NP_L$

B) ZAPOMINAĆ

<nie brać przez nieuwagę>

Przykład:

Jacek często zapomina zeszytu.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

95. ZAKÁZAT

<zabránit>

Příklad:

Manželka mu nedovolila pítí vodky.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_D + NP_{Acc}$

96. ZÁVISET

<být něčím podmíněn>

Příklad:

Tvoje zdraví závisí na tom, jak se budeš o sebe starat.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge NP_L$

97. A) ZAPOMENOUT

<ztrati z paměti>

Příklad:

Zapomněl na včerejší událost.

Valenční analýza:

$NP_N - na \wedge N_{Acc}$

B) ZAPOMÍNAT

<nepodržet v paměti>

Příklad:

Jacek často zapomíná sešit.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

C) ZAPOMNIEĆ

<tracić po pewnym czasie jakąś umiejętność>

Przykład:

Przebywał długo poza krajem i zapomniał ojczystego języka.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_G

D) ZAPOMINAĆ

<przestawać troszczyć się o kogo>

Przykład:

Dorośle dzieci zapominają o starych rodzicach.

Analiza walencyjna:

NP_N - o ^ NP_L

98. ZASTANAWIAĆ SIĘ

<pomyśleć nad czymś>

Przykład:

Wszyscy zastanawiali się nad tym, kto to zrobił.

Analiza walencyjna:

NP_N - nad ^ NP_I

99. ZAWDZIĘCZAĆ

<być wdzięcznym za coś>

Przykład:

Temu człowiekowi zawdzięczał życie.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_D + NP_{Acc}

C) ZAPOMENOUT

<přestat umět, znát>

Příklad:

Dlouho pobýval mimo vlast a zapomněl mateřský jazyk.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

D) ZAPOMÍNAT

<přestat mít o někoho starost>

Příklad:

Dospělé děti zapomínají na staré rodiče.

Valenční analýza:

NP_N - na ^ NP_{Acc}

98. PŘEMÝŠLET

<v mysli se zabývat, uvažovat>

Příklad:

Všichni přemýšleli o tom, kdo to udělal.

Valenční analýza:

NP_N - o ^ NP_L

99. VDĚČIT

<být vděčen, děkovat>

Příklad:

Tomu člověku vděčí za život.

Valenční analýza:

NP_N - NP_D + za ^ NP_{Acc}

100. ZMUSZAĆ

<siłą skłonić kogoś do zrobienia czegoś
wbrew jego woli>

Przykład:

Groźbą zmusił mnie do kradzieży.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_{Acc} + do \wedge NP_G$

101. ŻĄDAĆ

<kategorycznie domagać się czegoś>

Przykład:

Ludzie żądają wyjaśnień.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

102. A) ŻAŁOWAĆ

<odczuwać żal, smutek, przykrość>

Przykład:

Hanka szczerze żałowała swego kroku.

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

B) ŻAŁOWAĆ

<współczuć komu, litować się nad kim>

Przykład:

*Marcin żałował koni, które spaliły się
żywcem w zamkniętej stajni.*

Analiza walencyjna:

$NP_N - NP_G$

100. NUTIT

<důrazně vybízet, pobízet, naléhat>

Příklad:

Vyhrožováním mě nutil ke krádeži.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc} + k \wedge NP_D$

101. ŽÁDAT

<naléhavě chtít, vyžadovat>

Příklad:

Lidé žádají vysvětlení.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

102. A) LITOVAT

<projevovat lítost>

Příklad:

Hanka upřímě litovala svůj krok.

Valenční analýza:

$NP_N - NP_{Acc}$

B) SOUCÍTIT

<projevovat soucit, porozumění>

Příklad:

*Marcin soucítil s koňmi, kteří uhořeli
v zavřených stájích.*

Valenční analýza:

$NP_N - s \wedge NP_I$

C) ŻAŁOWAĆ

<ograniczać wydatki na co do minimum>

Przykład:

Mąż żałuje jej grosza na fryzjera.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_D

103. A) ZAKOCHAĆ SIĘ

<być w kim zakochanym>

Przykład:

Piotr zakochał się w koleżance.

Analiza walencyjna:

NP_N - w $\wedge$ NP_L

B) ZAKOCHAĆ SIĘ

<mieć w czym głębokie upodobanie>

Przykład:

Kochał się w starych obrazach.

Analiza walencyjna:

NP_N - w $\wedge$ NP_L

104. ZAUWAŻYĆ

<patrząc uświadomić sobie istnienie kogoś lub czegoś>

Przykład:

Zauważyłam ją wczoraj w sklepie.

Analiza walencyjna:

NP_N - NP_{Acc}

C) LITOVAT

<zbytečně neutrácet a tak hromadit peníze>

Příklad:

Manžel lituje peněz na kadeřníka.

Valenční analýza:

NP_N - NP_G

103. A) ZAMILOVAT SE

<vzplanout k někomu mileneckou láskou>

Příklad:

Petr se zamiloval do kamarádky.

Valenční analýza:

NP_N - do $\wedge$ NP_G

B) ZAMILOVAT SI

<zvlášť si oblíbit>

Příklad:

Zamiloval si staré obrazy.

Valenční analýza:

NP_N - NP_{Acc}

104. VŠIMNOUT SI

<zpozorovat, postřehnout>

Příklad:

Všimla jsem si jí včera v obchodě.

Valenční analýza:

NP_N - NP_G

5 Ćwiczenia gramatyczne

Trzecią część pracy poświęcono ćwiczeniom gramatycznym. Łącznie ułożono czternaście ćwiczeń gramatycznych. Podstawą do ułożenia tych ćwiczeń został zaprezentowany wyżej polsko-czeski słownik walencji czasowników. Ponieważ wyjściowym zjawiskiem do opracowania polsko-czeskiego słownika walencji czasowników stała się właśnie rekcja czasowników a także różnice walencyjne w języku polskim i czeskim to ćwiczenia zostały zbudowane w sposób taki, by zapobiegały rekcyjnym błędom językom popełnianym przez studentów uczących się języka polskiego jako obcego. Natomiast ćwiczenia te ćwiczą nie tylko to, w jakim przypadku znajduje się fraza nominalna przy użyciu któregoś z czasowników, lecz ćwiczą także zasób leksykalny uczniów lub też szyk (ćwiczenie nr 4).

Można zatem powiedzieć, że ćwiczenia te są różnorodne i w ich skład wchodzi np. ćwiczenia typu „uzupełnianki”, w których to student ma np. wstawić wyraz w odpowiedniej formie w zdanie, wstawić odpowiedni przyimek. Kolejnym typem ćwiczeń, który się w pracy pojawił są np. ćwiczenia tłumaczeniowe zarówno z języka polskiego na czeski, jaki i z języka czeskiego na polski. Innym typem może być zaś podkreślanie właściwych form, łączenie polskich czasowników z właściwym tłumaczeniem czeskim, układanie zdań itp. W ćwiczeniach również starano się wykorzystać wszystkie czasowniki znajdujące się w polsko-czeskim słowniku walencji czasowników.

Jeśli chodzi o metody nauczania języków obcych, które zostały opisane w części teoretycznej, to można powiedzieć, że w ćwiczeniach zostały wykorzystane niektóre elementy metody gramatyczno-tłumaczeniowej, której to celem jest czytanie i tłumaczenie tekstów lub zdań z języka obcego na język ojczysty (w wypadku skonstruowanych ćwiczeń chodzi np. o ćwiczenie nr 9 - przetłumaczenie podanych zdań z języka polskiego (obcego) na język czeski (ojczysty)).

Ćwiczenia mogą być stosowane na wszystkich lekcjach gramatycznych, gdyż sprawdzają umiejętności nie tylko gramatyczne, lecz także w pewnym sensie umiejętności translatorskie oraz zasób leksykalny uczniów.

1. Proszę wstawić odpowiednie przyimki.

1. Piotr uśmiecha się swojej dziewczyny.
2. Janek przed miesiącem zrezygnował stanowiska dyrektora w polskim banku.
3. Twoje zdrowie zależy tego, czy będziesz dbała o siebie.
4. Joanna zakochała się najlepszym przyjacielem.
5. Naszego sąsiada oskarżono morderstwo.
6. Posłowie głosowali podniesieniu kwoty wolnej od podatku.
7. Rodzice Anny zastanawiają się kupnem nowego samochodu.
8. Amerykański wniosek bazował informacjach z satelitów.
9. Mój pies drapie sięuchem.
10. Żołnierze byli zmuszeni sięgnąć broń.

2. Zdania proszę przetłumaczyć na język polski.

1. Moje kamarádka hledá práci už dva měsíce.
2. Děti, pojďte, budeme si hrát na schovávanou.
3. Za domácí úkol jsme dostali napsat dlouhý dopis babičce.
4. Je třeba přeložit ten text do polského jazyka.
5. Mám strach z pavouků a štítím se jich.
6. Anna už od svých pěti let hraje výborně na klavír.
7. Když jsem byla malá, maminka mě vždy před spaním políbila na čelo.
8. Jurku, pojď se rozloučit s babičkou a dědečkem, za chvíli odjíždějí.
9. Trvám na svém.
10. Upřímně lituji svého rozhodnutí.
11. Petrovi se stýskalo po ženě a dětech.
12. Ochutnej rajčatovou polévku, je opravdu dobrá.
13. Nedávno jsme se přistěhovali. Musím se přizpůsobit novému prostředí.
14. Petr touží po novém autě.
15. Adam každý čtvrtek hlídá svou malou sestru.
16. Ráda se učím cizí jazyky.
17. Kdysi jsme obchodovali se starým nábytkem.
18. Mám kamarádku ve Francii a často si píšeme e-maily.
19. Paláce dominovaly panoramě města.

20. Můj otec je ředitel firmy a často diriguje své podřízené.

3. Wyrazy w nawiasach proszę wstawić w odpowiedniej formie.

1. Do pracy używam (komputer).
2. Janek lubi słuchać (muzyka klasyczna).
3. Podarowałem (mój brat) małego pieska.
4. Adam jest pechowcem. Potrzebowałby trochę (szczęście).
5. Mam już prawo jazdy. Umirm więc, kierować (samochód).
6. Dolał psu (woda) do miski.
7. Przysłuchiwał się (rozmowa) pomiędzy ludźmi.
8. Babcia szuka (zgubione okulary).
9. Joanna nienawidzi (ta stara sasiadka).
10. Obrażał (żona) i bił ją.
11. Nasz trener wymaga (dyscyplina).
12. Mam małą siostrę i często muszę (ona) doglądać.
13. Gosiu, czy ty rozumiesz (zadanie domowe) z matematyki?
14. Będziesz administrował (mój majątek).
15. W przyszłym tygodniu będą wybory prezydenckie w Polsce. Ktoś przecież musi rządzić (państwo).

4. Z podanych wyrazów proszę ułożyć zdania, ewentualnie wstawić brakujące przymyki.

1. Barbara, silna migrena, cierpieć.
.....
2. Wczoraj, ty, dzwonić, kolega, do, klasa, z
.....
3. Mama, sklep, pójść, dokupić, i, cukier, do
.....
4. Jurek, dziewczyna, policzek, pocałować
.....
5. Marysia, nieśmiała, być, i, od, wszyscy, stronić
.....

6. Adam, kochać się, koleżanka, Anna

.....

7. Wczoraj, do, ja, przyczepić się, jakiś, pijak.

.....

8. Wszyscy, dowcip, śmiać się, z

.....

9. Kwiaty, woda, słońce, i, potrzebować.

.....

10. Ja, często, siostra, pomagać, nauka

.....

11. Basia, kawa, dziennie, jedna, do, ograniczyć się

.....

12. Ewa, studia wyższe, kontynuować

.....

13. Dzieci, w, chowany, bawić się

.....

14. Kotki, matka, drapać się, grzbiet

.....

15. Siostra, nad, pracować, projekt szkolny.

.....

5. Proszę poprawić błędy. Uwaga, niektóre zdania mogą być poprawne.

1. Moja mama ściśle przestrzega zaleceń doktora.

.....

2. Przypomniałam mojemu bratu obowiązek, który ma spełnić.

.....

3. Sąsiedzi często korzystają nasz samochód.

.....

4. Marta tęskniła do prostego wiejskiego życia.

.....

5. Ubrałam się do nowych spodni i do nowej bluzki.

.....

6. Zmiana pogody wpływa mojemu stanowi zdrowia.

.....

7. Mam już dorosłe dzieci i czasami na mnie zapominają.

.....

8. Groźbą zmuszał ich do kradzieży.

.....

9. Joanna zakochała się do swojego szega.

.....

10. Piotr jest bardzo wymagający. Już półtora roku szuka pracę swoich marzeń.

.....

6. Podane polskie czasowniki proszę przetłumaczyć na język czeski, natomiast czasowniki czeskie proszę przetłumaczyć na język polski.

1. zakochać się w kimś

.....

2. tłumaczyć na

.....

3. zastanawiać się nad kim, czym

.....

4. odwoływać się do

.....

5. obviňovat koho z čeho

.....

6. liczyć na kogo, co

.....

7. útočit na

.....

8. dzwonić do kogo, czego

.....

9. uczestniczyć w czymś

.....

10. sięgać po kogo, co

.....

11. marzyć o kim, czym

.....

12. poslouchat co

.....

13. žádat czego

.....

14. žalovat czego

.....

15. nutit koho k čemu

.....

16. wyzywać kogo

.....

17. tulin se do kogo, czego

.....

18. stranit se čeho

.....

19. smát se komu, čemu

.....

20. využít co

.....

21. řídit čím

.....

22. vděčit komu za co

.....

23. potřebovat co

.....

24. poszukiwać czego

.....

25. jednat s kým, čím

.....

7. Proszę podkreślić właściwą formę.

1. Dzieci bawiły się *na chowanego* / *w chowanego*.
2. Holownik dążył *k wyspie* / *do wyspy*.
3. Mama poszła do sklepu i dokupiła *mleka* / *mleko*.
4. Zrobiłeś już to zadanie domowe? Nie, potrzebuję jeszcze trochę *czasu* / *czas*.
5. Wszyscy z *nim* / *na niego* liczyli.
6. Adam wszystkim trąbił *jej zachowanie* / *o jej zachowaniu* na imprezie.
7. Jurek tulił się *przy matce* / *do matki* w małym domku na skraju lasu.
8. Ubierz się *w nową sukienkę* / *do nowej sukienki*, pójdziemy na kolację.
9. Jakiś nieznajomy chłopak uśmiechnął się *do mnie* / *na mnie*.
10. Żona zabroniła mężowi *picie* / *picia* wódki.
11. Moja najlepsza koleżanka zapomniała *na moje urodziny* / *o moich urodzinach*.
12. Ponad dwadzieścia lat przebywał poza krajem i zapomniał *ojczysty język* / *ojczystego języka*.
13. Obywatele żądają *wyjaśnień* / *wyjaśnienia*.
14. Basia zakochała się *do starszego kolegi* / *w starszym koledze* ze szkoły.
15. Czasami, gdy mam zły nastrój, lubię słuchać *muzyki klasycznej* / *muzykę klasyczną*.

8. Rzeczownik proszę przetłumaczyć na język polski i następnie połączyć go z czasownikiem w odpowiednią formę.

1. potrebovať + štěstí

.....

2. dyrygować + sbor

.....

3. kierować + rower

.....

4. szukać + práce

.....

5. używać + počítač

.....

6. przestrzegać + pravidla

.....

7. dotrzymać + slovo

.....

8. brzydzić się + hmyz

.....

9. uczyć się + zeměpis

.....

10. przysłuchiwać się + rozhovor

.....

11. pilnować + děti

.....

12. nienawidzieć + ta strašná žena

.....

13. rozumieć + nařízení

.....

14. żałować + rozhodnutí

.....

15. podarować + dárek

.....

9. Podane zdania proszę przetłumaczyć na język czeski.

1. Janek ma zły stan zdrowia, ogranicza się do jednego papierosa dziennie.

2. Moja ciocia niedawno tłumaczyła dokumenty z języka polskiego na język rosyjski.

3. Dowiadywałeś się może o tego małego kotka, którego chcielibyśmy kupić?

4. Był wściekły i rzucił kamieniem w okno.

5. Dwa lata temu Piotr uczestniczył w mistrzostwach świata.

6. Matka przycisnęła do siebie płaczące dziecko.

7. Przyszedł późno w nocy z pracy i pożył snu.

8. Jutro piszę egzamin z literatury polskiej. Będę więc potrzebować trochę szczęścia.

9. Moja babcia umie się posługiwać komputerem.

10. Temu człowiekowi zawdzięczał życie.

11. Marcin żałował koni, które spaliły się w zamkniętej stajni.

12. Gdy szłam ze szkoły, zauważyłam zgubionego psa.

10. Podane czasowniki proszę wstawić w odpowiedniej formie w zdania.

administrować	atakować	podarować	rozumieć
spróbować	bronić	wyzywać	szukać
przysłuchiwać się	dotrzymać	zabronić	towarzyszyć

1. Adam zawsze matki przed pijanym ojcem.
2. Chcesz typowej polskiej zupy pomidorowej?
3. W pracy należy zawsze terminu.
4. Czy chciałabyś pójść ze mną na bal? Chętnie będę ci
5. Będiesz podczas mojej nieobecności moim majątkiem?
6. Moja siostra będzie miała za miesiąc urodziny. Chciałabym jej markowy zegarek.
7. Czy co do ciebie mówię?
8. książki, której tutaj wczoraj zostawiłem.
9. Gosiu, nieładnie jest cudzej rozmowie.
10. Matka synu palenia papierosów.
11. go i przeklinała.
12. Dzik psy.

11. Wyrazy w nawiasach proszę przetłumaczyć na język polski i następnie wstawić je w odpowiedniej formie w zdania.

1. Małgosia (potřebovat)..... (peníze) na nową sukienkę.
2. Basiu, czy mogłabyś mi (dolít) (voda) do szklanki?
3. Nasz ojciec (dirigovat) (chlapecký sbor).
4. Pracownicy fabryki (žádat) (vysvětlení), dlatego zostali zwolnieni z pracy.
5. Przy jeździe samochodem należy (dodrřovat) (pravidla silničního provozu).
6. Do pracy (pouřívat) (počítač).

7. Zosia nie lubi pracować w ogródku, ponieważ (štítit se) ona (žížaly).
8. Ojciec poszedł do sklepu, by (dokoupit) (pečivo) na śniadanie.
9. Sąsiadka zawsze stoi przy drzwiach, nadstawia ucha i (poslouchat) (cizí hovory).
10. Ty naprawdę nie chcesz (zkusit) (ten koláč)?

12. Podane polskie i czeskie czasowniki proszę połączyć ze sobą.

1	bawić się w + B	přemýšlet o + Msc	A
2	dowiadawać się o + B	trvat na + Msc	B
3	godzić się na + B	zamilovat se do + D	C
4	liczyć na + B	usmívat se na + B	D
5	marzyć o + Msc	rezignovat na + B	E
6	myśleć o + Msc	zvyknout si na + B	F
7	obstawać przy + N	smířovat se s + N	G
8	ograniczyć się do + D	hrát si na + B	H
9	polegać na + Msc	obviňovat, vinit z + D	CH
10	przyczynić się do + D	vyptávat se na + B	I
11	przyzwyczaić się do + D	počítat s + N	J
12	pytać się o + B	myslet na + B	K
13	rezygnować z + D	toužit po + Msc	L
14	tęsknić za + N	omezit se na + B	M
15	trąbić na + Msc	spoléhat se na + B	N
16	ubrać się w + B	příspěť k + C	O
17	uśmiechać się do + D	ptát se na + B	P
18	winić o, za + B	stýskat se po + Msc	Q
19	zakochać się w + Msc	troubit na + B	R
20	zastanawiać się nad + N	obléct se do + D	S

13. Podany tekst proszę przetłumaczyć na język polski. Proszę zwrócić uwagę na podkreślone czasowniki.

Moje nejlepší kamarádka Gosia už dlouho toužila po tom, že se v létě pojede podívat k moři. Jednou v podvečer mi zavolalo neznámé číslo s tím, že jsem vyhrála zájezd do Řecka pro dvě osoby. Hned jsem věděla koho vezmu s sebou. Ještě ten večer jsem jí napsala SMS s tím, že se zítra musíme sejít. Po celý den v práci jsem myslela na to, jak jí to řeknu a jakou jí tím udělám radost. Když jsme se sešly, usmála jsem se na ni a řekla jí o zájezdu a nakonec jsem se zeptala, jestli chce jet se mnou. Souhlasila a samou radostí mě k sobě přitiskla. Povídaly jsme si a přemýšlely o tom, jaké to tam asi bude. Asi o dva týdny později jsme už seděly v letadle směr Řecko. První dny jsme si musely zvyknout na nevýslovné horko, ale po týdnu jsme se v Řecku cítily jako doma. Byl pro nás připraven také výlet lodí, ale protože trpíme mořskou nemocí raději jsme ho vynechaly. Čtrnáct dní uplynulo jako voda a nastal den odjezdu. S personálem hotelu jsme se rozloučily stisknutím ruky a za všechno jim poděkovali.

14. Proszę wybrać czasowniki, z którymi fraza nominalna wymaga w obu językach innego przypadku.

ADMINISTROWAĆ, DAŻYĆ, WYMAGAĆ, UŻYWAĆ, ATAKOWAĆ,
ZAWDZIĘCZAĆ, DOLAĆ, DOKUPIĆ, MARZYĆ, HANDLOWAĆ, RZĄDZIĆ,
ROZUMIEĆ, ZAWDZIĘCZAĆ, ŚMIAĆ SIĘ, DZWONIĆ, TOWARZYSZYĆ,
SZUKAĆ, PRZYSŁUCHIWAĆ SIĘ, CIERPIEĆ, PODAROWAĆ, DORZYMAĆ,
PRZYCZYNIĆ SIĘ, SPRÓBOWAĆ, SŁUCHAĆ, OBSTAWAĆ, UCZYĆ SIĘ.

1.	6.	11.
2.	7.	12.
3.	8.	13.
4.	9.	14.
5.	10.	15.

Klucz do ćwiczeń gramatycznych

1.

1. do, 2. ze, 3. od, 4. w, 5. o, 6. przeciwko, 7. nad, 8. na, 9. za, 10. po

2.

1. Moja koleżanka szuka pracy ponad dwa miesiące.
2. Dzieci, chodźce, będziemy grali w chowanego.
3. Za zadanie domowe otrzymaliśmy napisać długi list do babci.
4. Ten tekst należy przetłumaczyć na język polski.
5. Boję się pajaków i brzydzę się nimi.
6. Anna od pięciu lat gra bardzo dobre na pianinie.
7. Kiedy byłam małym dzieckiem, mama zawsze mnie przed snem pocałowała w czoło.
8. Jurku, przyjdź się pożegnać z babcią i dziadkiem, za chwilę będą odjeżdżać.
9. Obstaje przy swoim.
10. Szczerze żałuję swej decyzji.
11. Piotr tęsknił za żoną i dziećmi.
12. Spróbuj zupy pomidorowej, jest naprawdę świetna.
13. Niedawno wprowadziliśmy się. Muszę się przyzwyczaić do nowego środowiska.
14. Piotr pragnie nowego samochodu.
15. Adam w każdy czwartek pilnuje swej młodej siostry.
16. Lubię się uczyć języków obcych.
17. Kiedyś handlowaliśmy starymi meblami.
18. Mam koleżankę we Francji i często do siebie e-mailujemy.
19. Pałace dominowały w panoramie miasta.
20. Mój ojciec jest dyrektorem firmy i często dyryguje swoimi pracownikami.

3.

1. komputera, 2. muzyki klasycznej, 3. mojemu bratu, 4. szczęścia, 5. samochodem, 6. wody, 7. rozmowie, 8. zgubionych okularów, 9. tej starej sąsiadki, 10. żonę, 11. dyscypliny, 12. jej, 13. zadanie domowe, 14. moim majątkiem, 15. państwem.

4.

1. Barbara cierpi na silną migrenę.
2. Wczoraj dzwonił do ciebie kolega z klasy.
3. Mama poszła do sklepu i dokupiła cukru.
4. Jurek pocałował dziewczynę w policzek.
5. Marysia jest nieśmiała i stroni od wszystkich.
6. Adam kocha się w koleżance Annie.
7. Wczoraj przyczepił się do mnie jakiś pijak.
8. Wszyscy śmiali się z dowcipu.
9. Kwiaty potrzebują wody i słońca.
10. Ja często pomagałam siostrze w nauce.
11. Basia ograniczyła się do jednej kawy dziennie.
12. Ewa kontynuowała studia wyższe.
13. Dzieci bawiły się w chowanego.
14. Kotki drapały się matce na grzbiet.
15. Siostra pracuje nad projektem szkolnym.

5.

1. zdanie poprawne
2. Przypomniałam mojemu bratu o obowiązku, który ma spełnić.
3. Sąsiedzi często korzystają z naszego samochodu.
4. zdanie poprawne
5. Ubrałam się w nowe spodnie i nową sukienkę.
6. Zmiana pogody wpływa na stan mojego zdrowia.
7. Mam już dorosłe dzieci i czasami o mnie zapominają.
8. zdanie poprawne
9. Joanna zakochała się w swoim szefie.
10. Piotr jest bardzo wymagający. Już półtora roku szuka pracy swoich marzeń.

6.

1. zamilovat se do, 2. překládat do, 3. přemýšlet o kom, čem, 4. odvolávat se na koho, co,
5. winit koho o co, 6. spoléhat se na koho, co, 7. atakować koho, co, 8. telefonovat komu,
9. účastnit se čeho, 10. sahat po kom, 11. toužit po kom, čem, 12. sluchať czego,
13. žádat co, 14. litovat koho, co, 15. zmuszać koho do czego, 16. nadávat komu, čemu,

17. tulit se ke komu, 18. stronić od czego, 19. śmiać się z czego, kogo 20. skorzystać z czego, 21. vládnout čemu, 22. zawdzięczać komu co, 23. potrzebować czego, 24. pátrat po kom, čem, 25. traktować kogo, co.

7.

1. w chowanego, 2. do wyspy, 3. mleka, 4. czasu, 5. na niego, 6. o jej zachowaniu, 7. przy matce, 8. w nową sukienkę, 9. do mnie, 10. picia, 11. o moich urodzinach, 12. ojczystego języka, 13. wyjaśnień, 14. w starszym koledze, 15. muzyki klasycznej.

8.

1. potrzebować szczęścia, 2. dyrygować chórem, 3. kierować autobusem, 4. szukać pracy, 5. używać komputera, 6. przestrzegać przepisów, 7. dotrzymać słowa, 8. brzydzić się owadami, 9. uczyć się geografii, 10. przysłuchiwać się rozmowie, 11. pilnować dzieci, 12. nienawidzić tej wrednej kobiety, 13. żałować decyzji, 14. podarować prezent.

9.

1. Janek má špatný zdravotní stav. Musí se omezit na jednu cigaretu denně.
2. Moje teta nedávno překládala dokumenty z polského jazyka do ruského.
3. Vypytał jsi se na to malé kotě, které bychom chtěli koupit?
4. Byl vzteklý a hodil kamenem do okna.
5. Před dvěma lety se Petr účastnil mistrovství světa.
6. Matka k sobě přitiskla plačící dítě.
7. Přišel pozdě v noci z práce a bažil po spánku.
8. Zítra píšu zkoušku z polské literatury. Budu potřebovat trochu štěstí.
9. Moje babička umí zacházet s počítačem.
10. Tomu člověku vděčí za život.
11. Marcin soucítit s koňmi, kteří uhořeli v zavřených stájích.
12. Když jsem šla ze školy, všimla jsem si ztraceného psa.

10.

1. bronił, 2. spróbować, 3. dorzynać, 4. towarzyszyć, 5. administrował, 6. podarować, 7. rozumiesz, 8. szukam, 9. przysłuchiwać się, 10. zabroniła, 11. wyzywała, 12. atakował.

11.

1. Małgosia potrzebuje pieniędzy na nową sukienkę.
2. Basiu, czy mogłabyś mi dolać wody do szklanki?
3. Nasz ojciec dyryguje chłopięcym chórem.
4. Pracownicy fabryki żądają wyjaśnień, dlaczego zostali zwolnieni z pracy.
5. Przy jeździe samochodem należy przestrzegać przepisów drogowych.
6. Do pracy używam komputera.
7. Zosia nie lubi pracować w ogródku, ponieważ brzydzi się ona dżdżownicami.
8. Ojciec poszedł do sklepu, by dokupić pieczywa na śniadanie.
9. Sąsiadka zawsze stoi przy drzwiach, nadstawia ucha i przysłuchuje się cudzej rozmowie.
10. Ty naprawdę nie chcesz spróbować tego ciastka? Jest przepyszne.

12.

1. H, 2. I, 3. G, 4. J, 5. L, 6. K, 7. B, 8. M, 9. N, 10. O, 11. F, 12. P, 13. E, 14. Q, 15. R, 16. S, 17. D, 18. CH, 19. C, 20. A.

13.

Moja najlepsza koleżanka Gosia długo marzyła o tym, że latem pojedzie nad morze. Pewnego dnia wieczorem zadzwoił do mnie nieznajomy numer z tym, że wygrałam wyjazd do Grecji dla dwóch osób. Zaraz wiedziałam kogo wezmę z sobą. Jeszcze w ten wieczór napisałam do Gosi SMSa, że jutro idziemy na kawę. Przez cały dzień w pracy myślałam o tym, jak jej to powiem i jak się z tego ucieszy. Jakżeśmy się spotkały, uśmiechnęłam się do niej i powiedziałam jej o wygranej wycieczce i wreszcie zapytałam o to, czy pojedzie ze mną. Oczywiście, że się zgodziła i z radości mnie do siebie przycisnęła. Rozmawialiśmy i zastanawialiśmy się nad tym, jakie to tam będzie. Za dwa tygodnie już siedzieliśmy w samolocie do Grecji. Musialiśmy się przyzwyczaić do bardzo gorących dni, ale po tygodniu czuliśmy się w Grecji jak w domu. Przygotowali dla nas wycieczkę na statku, ale ponieważ cierpimy na chorobę morską, zostaliśmy w hotelu. Czternaście dni zleciało bardzo szybko a była pora powrotu. Personel hotelu pożegnaliśmy uściskiem ręki i podziękowaliśmy im za wszelką opiekę.

14.

1. administrować, 2. wymagać, 3. używać, 4. dołąć, 5. dokupić, 6. rządzić, 7. rozumieć, 8. towarzyszyć, 9. szukać, 10. przysłuchiwać się, 11. podarować, 12. dotrzymać, 13. spróbować, 14. słuchać, 15. uczyć się.

6 Zakończenie

Celem niniejszej pracy było stworzenie polsko-czeskiego słownika walencji czasowników oraz ułożenie ćwiczeń gramatycznych związanych właśnie z rekcją. Praca ta została podzielona na trzy części. Pierwsza część to część dotycząca teorii, a mianowicie opisano w niej ogólnie zagadnienia dotyczące języka obcego (co to jest język obcy, sprawności językowe, umiejętności kompetentnego użytkownika oraz poziomy biegłości językowej), metody nauczania, przy czym zwrócono uwagę zarówno na metody konwencjonalne (metoda bezpośrednia, metoda gramatyczno-tłumaczeniowa, metoda audiolingwalna i metoda kognitywna), jak i na niekonwencjonalne (metoda reagowania całym ciałem, metoda The Silent Way, metoda Counselling Language Learning, metoda naturalna oraz sugestopedia). W końcu opisano także tok zajęć gramatycznych i kwestie z nimi związane jak np. prezentacja nowego materiału, ćwiczenia automatyzujące a także ćwiczenia komunikacyjne.

W drugiej części pracy stworzono polsko-czeski słownik walencji czasowników. Słownik ten został opracowany na podstawie publikacji: *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich* oraz *Rekcja czasowników polskich, czeskich i słowackich*. Słownik ten obejmuje sto cztery czasowniki polskie mające odmienną rekcję w języku polskim i czeskim. Każdy czasownik został opracowany osobno, tzn. przy każdym z czasowników znajduje się jego definicja leksykalna, przykład oraz analiza walencyjna, której dokonano na podstawie już wspomnianego *Słownika syntaktyczno-generatywnego czasowników polskich*. Czasowniki w słowniku uporządkowano alfabetycznie, przy czym językiem, na podstawie którego dokonano uporządkowania, jest język polski.

Trzecia część pracy to ćwiczenia gramatyczne. Łącznie stworzono czternaście ćwiczeń gramatycznych zapobiegających błędom w rekcji czasowników. W ćwiczeniach starano się wykorzystać wszystkie czasowniki znajdujące się w polsko-czeskim słowniku walencji czasowników. Ćwiczenia te są różnorodne i można powiedzieć, że sprawdzają budowanie zdań, zasób leksykalny uczniów oraz umiejętności translatorskie. Mogą być one wykorzystane na lekcjach gramatycznych lub też zadawane jako zadania domowe dla uczniów.

7 Resume

Cílem této magisterské diplomové práce bylo vytvořit polsko-český slovník valence sloves a následně sestavit jazyková gramatická cvičení týkající se valence sloves. Práce je rozdělena na tři části. První část se věnuje teorii cizího jazyka (co je to cizí jazyk, kompetence, jaké by měl mít uživatel cizího jazyka a jazykové úrovně podle evropského referenčního rámce), metodám jak učit cizí jazyk, tedy polský jazyk české studenty a poslední část teorie je věnována samotnému učení gramatiky.

Druhá část obsahuje již zmíněný polsko-český slovník valence sloves. Slovník byl stvořen na základě publikací: *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich* oraz *Rekcja czasowników polskich, czeskich i słowackich*. Slovník obsahuje více než sto sloves, které se svou rekcí liší v polském a českém jazyce. Každé sloveso je podrobně propracováno, tzn. u každého slovesa se nachází obecné vysvětlění slovesa, příklad a valenční analýza. Slovesa jsou uspořádána podle abecedy, přičemž jazyk podle kterého byly slovesa abecedně řazeny, je jazyk polský.

Poslední, tedy třetí část práce se skládá s jazykových cvičení gramatických. Celkový počet cvičení je čtrnáct. Všechna cvičení se skládají ze sloves, která obsahuje výše zmíněný polsko-český slovník valence sloves.

8 Bibliografia

Bluszc, J., Reska J., Servátka M. 1991. *Rekcja czasowników polskich, czeskich i słowackich*. Katowice: Uniwersytet Śląski.

Filipeć, J. et al. 2009. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*. Praha: Academia.

Gołkowski, M. et al. 1997. *Gdybym znał dobrze język polski. Wybór tekstów z ćwiczeniami do nauki gramatyki polskiej dla cudzoziemców*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

Janowska, I. 2011. *Podjęcie zadadoniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*. Kraków: Universitas.

Komorowska, H. 2005. *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna, Sp. z o.o.

Komorowska, H. 1993. *Podstawy metodyki nauczania języków obcych*. Warszawa: EDE. Ur, P.

Latusek, A., Pilarski P. 2012. *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych*. Kraków: Krakowskie Wydawnictwo Naukowe.

Lipińska, E., Seretny A. 2005. *ABC Metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*. Kraków: Universitas.

Machowska, J. 2011. *Gramatyka? Ależ tak! Ćwiczenia gramatyczne dla poziomu A2*. Kraków: Universitas.

Nowak, J. et al. 2009. *Česko-polský a Polsko-český slovník*. Praha: Ottovo nakladatelství s.r.o.

Okoń, W. 1998. *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

Polański, K. 2003: *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Polański, K. 1980. *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich Tom 1 -5*. Wrocław: Zakład narodowy im. Ossolińskich.

Strutyński, J. 2009. *Gramatyka polska*. Kraków: Wydawnictwo Tomasz Strutyński.

Špalková, S. 2013: *Klasifikace chyb v učení jazyka polského jako obcego*. Olomouc: UP (chodí o nepublikovanou práci licenční dostupnou v verzi elektronické).

Słowniki:

Słownik języka polskiego: Wydawnictwo Naukowe PWN. [online]. Dostępny na stronie:

<http://sjp.pwn.pl/>

Kruszewski, A. 2008. *Słownik synonimów*. [online]. Dostępny na stronie:

<http://synonimy.ux.pl/>

Lingea s.r.o. 2014. [online]. Dostępny na stronie: <http://slovniky.lingea.cz/Polsko-cesky>

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i. *Internetová jazyková příručka*. [online].

Dostupna na stronie: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Anotace

Jméno a příjmení: Bc. Simona Špalková

Pracoviště: Katedra slavistiky - sekce polonistiky

Název diplomové práce: Gramatika z hlediska výuky polštiny jako cizího jazyka.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Marcin Wągiel

Počet znaků: 105 83

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 19

Abstrakt: Úkolem této magisterské diplomové práce je sestavit polsko-český slovník valence sloves a na základě slovníku následně vytvořit gramatická cvičení, která se budou týkat rozdílů ve valenci polského a českého jazyka.

Klíčová slova: sloveso, valence, slovník, cvičení, gramatika

Souhlasím s půjčováním magisterské diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Annotation

Author's first name and surname: Bc. Simona Špalková

Department: Department of Slavic Studies - Section of Polish Studies

Title of the thesis: Grammar from the Perspective of Teaching Polish as a Foreign Language.

Supervisor: Mgr. Marcin Wągiel

Number of characters: 105 83

Number of appendices: 0

Number of work cited: 19

Abstract: The goal of this master thesis is to compile a Polish-Czech valence dictionary of verbs and to propose a set of grammatical exercises concerning valency differences in the Polish and Czech language based on the compiled dictionary.

Key: verb, valency, dictionary, exercise grammar

I agree the thesis paper to be lent within the library services.

